

Masi kiukiu Mak ghe pitila Inangari emuemua

Masi kiukiuna Iesu Mak ghe pitila ekiukiuaa uunguaane Iesu, matemateaane me tototuaane tale nimate. Vuku eteva ta Mak tukuna ia ta mene kotolu vuku masi kiukiu etana (Matiu, Luk me Jon), me ghe pitila oroi voto Iesu ghe gheleila tale llo voto ghe aapasunga. Mati, Luk me Jon laghe pitila mene kasina voto oroi Iesu ghe aapasungaala. Mak eauliaa oroi niuungu sarasarakana Iesu ghe gheleila tani ghelei emasina tau sessa atoa, me sungi velu raroai, me tani kkaluaa ssavoto. Mak eaauliaa va sarasarakaniaane Iesu isaa epona ta Satana me Iesu erooroo tani asaangi taumattu.

Masi kiukiu ta Mak, Jon Mak ghe pitila. Ia karika va kateva ta kasangaulu ghalua (12) kapuna disaepolo Iesu. Ia ghe uungu tee Pol me Banabas. Tau ngalomasaanga atoa emua arau laghe uela va ghe kilala oroi kiukiu ta Pita eRom, me isaa oia ghe pitila.

Tani kila amuemua

Inangarina Jon tau ngai aasuu ia *1:1-8*

Niasuu me nitootoonga ta Iesu *1:9-13*

Iesu eGalilii *1:14-9:50*

Iesu ghe lao sio eGalilii me ghe saela eJerusalem *10:1-52*

Unna nitootoonga me nimate Iesu tale airuuruu eteva uiki *11:1-15:47*

Iesu ghe totula tale nimate 16:1-8
 Iesu ghe otuotula ta kapuna disaepolo atoa
 16:9-20

Jon tau ngai aasuu ia ghe poppooaa
 (Mat 3:1-12; Luk 3:1-9, 15-17; Jon 1:19-28)

¹ Aitiutiu tale masi kiukiuna Iesu Karisto, natuna ia God.

² Isaa oia masi kiukiu nongina propet Aisaea ghe pitila:

“Nongola, aue asuu aikasuaa inangarighi eteva, ia aue emuemueinio.

Ia aue eaimonomosiaa salam atikirighi.”

³ “Tale voto ateva karika righi taumattu ghe toka-toka etana, kateva lingi ngalo taumattu ekolokolo, eue va,

‘Am aimonomosiaaala salane atikirighi Vau palepale. Am ghelei eghulughuluena akapa salane.’ ”

⁴ Jon, ia o taumattu ngateva uunguaane tani asuu taumattu, eghe lao sio tale voto ateva karika righi taumattu etana, me ghe poppooaa ta taumattu ngatoa va la nna ngaioghioghiaa, me la ghaa niasuu, me God aue ekkaluaa kaluira ssavoto.

⁵ Ila akapa eJudia, me taumattu ngakapa atoa eJerusalem, laghe lao sio tani nongo Jon. Laghe aaulia ngaotu kaluira ssavoto, me Jon ghe asuu-lala tale ateo atea eJodan.

⁶ Jon ghe aasae ghinnanina laghe gheleila tale uu kamolo, me ghe ai-iriala paisi etea viliki

vulumakao ia. Ghe namanama toto me iruena nge tapaa tuvui.

⁷ Eghe aaulia ngaotu va, “Kateva taumattu aue emae emuli ta ngetaghi, ia sarasarakani-aane elaulau sarasarakaniaaghi. Karika masi taumattu ngieghi va asuuiia patu kkeghi, me apulaka oasa enaghinaghi unna aikasukasu.

⁸ Aghi aghaasuem tale manu, me ia aue easu-
uem tale Spirit Manga ateva.”

Jon ghe asuula Iesu

(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Tale isaa o nau Iesu ghe kasula eNasareti eGalilii, me ghe lao sio, me Jon ghe asuuela eJodan.

¹⁰ Nau eteva Iesu ghe lau sae mae tale paamanu eteva, eghe tarala epona liu ghe otiela, me Spiriti eteva nongina ghila ateva valusu ia ghe sio mae ta ngetana.

¹¹ Epona liu kateva lingi ngalo ghe uela va, “Io natughu io, aghailousiangailiio, me masimasi-aaghi ta ngetam namungaili.”

Satana ghe tootoongaala Iesu

(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Katengaata ta Spiriti eteva ghe suula Iesu ghe ssola tale voto ateva karika righi taumattu ta ngetana.

¹³ Iesu ghe tokala ghaatingaulu (40) nau, me Satana ghe mae sio tani tootoongainia. Eghe tokatoka tee ghaata kkena nge tapaa tuvui etoa, me ensolo atoa laghe sio mae tani sausia.

1:7: Apos 13:25. **1:11:** Sams 2:7; Ais 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7.

1:13: Sams 91:11-13.

*Iesu ghe tiuaala tani ppooaa masi kiukiu
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)*

¹⁴ Nau eteva laghe atoka ssola Jon tale ale mata voovoo, Iesu ghe lao sio eGalilii, me ghe tiuaala tani ppooaa masi kiukiuna God.

¹⁵ Eghe ue va, “Nau eteva God ghe aulieiniela ange rekatala, me ararimangalina ateva God ange kalakalanginala. Am nna ngaioghioghiaa, me am aikaaiaa masi kiukiu.”

*Iesu ghe kolola disaepolo ghaata
(Mat 4:18-22; Luk 5:1-11)*

¹⁶ Iesu ghe kasukasu elaolao tale sama ateo talia ngateae eGalilii, me ghe tarala Saemon me nengana ta Andru. Lalu ghe lukuluku, poli tau ngelamana ilalua.

¹⁷ Iesu ghe uela ta ngetairarua va, “Amalu mae usieghi, me aue agheleiemalua me amalu tau ngai luku taumattu.”

¹⁸ Arovaeaata ta lalu ghe velu elokoila uneirarua uvena me lalu ghe usiela.

¹⁹ Iesu ghe mene kasu tau lao sio, me ghe tarala mene ghalua, Jeimis me nengana ta Jon, natuna ilalua Sebedi. Lalu ghe tokatoka tale olimoirarua paanaka ateva, me lalu ghe aaimonomosiaa uneirarua uvena.

²⁰ Nau Iesu ghe tarailaluela me ghe kololaluela, me lalu ghe tingina vulu saela tamairarua tale paanaka ateva tee tau ngai uungu etoa, me lalu ghe usiela.

*Iesu ghe ghelei emasinala taita ateva
raroai eteva etana
(Luk 4:31-37)*

²¹ Laghe lao sio tale masaliki eteae eKapenium. Ta nau manga ateva, Iesu ghe ssola tale ale nivelu eitaua ngateva, me ghe aapasunga inangarina God ta taumattu ngatoa.

²² Nau eteva laghe nongola inangarina, laghe soghiaala, poli karika ghe aippooaa nongina tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao, ta nongina taumattu ngateva matuutuliena ia.

²³ Elome tale ale nivelu eitaua ngateva, kateva taumattu raroai eteva ghe tokatoka etana. Ghe sama anamungailiila me ghe uela va,

²⁴ “Iesu aNasareti io, umae sio tani ghelei sa ateva etaimami? Vara ughelei saasakieinamami? Akilakilaio, io manga io kapuna io God.”

²⁵ Iesu ghe uela ta raroai eteva va, “Umatua atoka, me ukupi vulue ghoa.”

²⁶ Me raroai eteva ghe soghesogheainiela, me ghe aore anamungailiila, me ghe kupi vulu ghoa mae taumattu ngateva.

²⁷ Taumattu ngatoa laghe soghiaala voto ateva o ghe lutula, me laghe tiuaala tani aippooaa elome ta ngetaira. Laghe ue va, “Sa ateva ange lutula? Taumattu ngateva oia ange auliaala ouna niapasunga, me nongina taumattu ngateva matuutuliena aippooaane. Nau eaippooaa tee, raroai etoa la nongonongoa.”

²⁸ Arovaeaataaaili ta kiukiuna voto Iesu ghe gheleila ghe kasu ekapa seela eGalilii.

Iesu ghe ghelei emasinala oroi taumattu
(*Mat 8:14-17; Luk 4:38-41*)

²⁹ Arovaeaata ta Iesu me taumattu ngatoa laghe kupi ghoa mae tale ale nivelu eitaua ngateva, me laghe lao sio tanganue Saemon me Andru, tee Jeimis me Jon.

³⁰ Alumuna vause ateva Saemon ghe iisiki, ghe asoaso tale komo poli vilikina ghe aanasa me matana ghe valavalanga. Vara me laghe auliaala ta Iesu va alumuna Saemon eiisiki.

³¹ Iesu ghe lao sio me ghe kunela nimane atelange, me ghe totu etokaiela. Aanasa ateva ghe kapala, me ia o vause ateva ghe kaisila aneira inana.

³² Ang ghe aaitarrauii poli sinaka ateva ang ghe suula, me taumattu ngatoa laghe maeaa sio ta Iesu lo akapa atoa tau sessa ila me tee taumattu raroai etoa laghe tokatoka ta ngetaira.

³³ Taumattu ngakapa atoa tale masaliki eteae laghe velu eitauaala tale paa ngatamana ateeae tale ale ateva.

³⁴ Iesu ghe ghelei emasinala oroi tau sessa atoa, me ghe tiu vella oroi raroai etoa. Raroai etoa laghe kilakilaia, liuna avalua o me ghe pao rungainilala va karika la mene sama.

Iesu ghe poppooaa
(*Luk 4:42-44*)

³⁵ Elue talaua poopooa Iesu ghe ghue totula, me ghe kasu vulila masaliki eteae, me ghe ssola tale kateva voto karika righi taumattu etana, me ghe tiuaala tani looloo sae.

³⁶ Saemon me kapuna atoa laghe aimulila tani laa paea.

³⁷ Nau laghe taraiela me laghe uela va, “Tau-mattu ngakapaaili etoa la paepaeo!”

³⁸ Iesu ghe liula me ghe uela va, “Ita lao tale mene kasina masaliki kalakalangina. Aghaloanna tani laa ppoaaa tee etaira, poli mausina avalua o me aghe mae sio.”

³⁹ Eghe kasu ekapa seela tale masaliki eGalilii me ghe poppooaa tale aleira ale nivelu eitauaa, me ghe tiutiu velu raroai etoa ta taumattu ngatoo.

*Iesu ghe ghelei emasinala
tau tasussukuna ateva
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)*

⁴⁰ Kateva taita tau tasussukuna ia ghe mae sio ta Iesu, me namungaili ta ghe kolomila Iesu. Taita ateva oia ghe suuiaala ta liue kkena Iesu, me ghe uela va, “Marova ualoanna, uroo tani ghelei eraarangisanaieghi ta matane God.”

⁴¹ Iesu ghe alousiusi teeiela, me ghe saooa saela nimane atelange etana me ghe uela va, “Aghaloanna. Angu raarangisanala!”

⁴² Katengaata ta tasussuku eteva ghe kapala, me taita ateva ghe masinala.

⁴³ Iesu ghe sungiela va ekasu parasi, me eghe aulia ngasarasakanala va,

⁴⁴ “Urau mene auliaa voto elutula etam. Ulaa me ulaa ghasungainio ta pristi eteva, me ughelei aiaavususuena tani apasunga va vilikim ange raarangisanala, nongina Moses ghe

auliaala. Me taumattu ngatoa aue la kila va angu raarangisanala.”

⁴⁵ Me nau taita ateva ghe kupi ghoala eghe auliaala ta taumattu ngatoa sa ateva ghe lutula etana. Ghe kiukiuaa ngakapa seela tale masaliki ghe lao sio etana. Liuna avalua o me Iesu karika ghe mene laolao tale tummatavanga, ta ghe nim tokatoka tale voto atoa karika righi taumattu etaira, me taumattu ngatoa tale isaa akapa masaliki laghe mae taataraiia.

2

Iesu ghe ghelei emasinala taumattu ngateva karakanna ia

(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Kasina nau ghe lange sio me Iesu ghe mene lao sio tale masalikina atea eKapenium, me taumattu ngatoa laghe nongola va etokatoka elome tale ale ateva.

² Taumattu ngatoa laghe pasula tale ale ateva, eghe ghoala arau etapaa ngatamana, me Iesu ghe poppooaa inangarina God.

³ Katoa taumattu laghe maeaa sio kateva taita, karakanna ia, ta Iesu. Ghaata etaira laghe saue mae sio.

⁴ Pasueili ale ateva, me karika laghe rooroo tani laoa ngakalakalaa tau sessa ateva ta Iesu. Liuna avalua o me laghe saula tau sessa ateva, me laghe saeainiela tale pungani ngale ateva, Iesu ghe tokatoka elome etana. Laghe ghaa vella kasina aiaakou tale pungani ngale ateva, me laghe tau siola tau sessa ateva tale komona atea elome tale ale ateva. ⁵ Iesu ghe tarala uneira niaikaaiia

va namuu, me ghe uela ta tau sessa ateva va, “Natughu, kalum ssavoto ange kapala.”

⁶ Katoa tani tau ngai aapasunga tale inangari nipaopao laghe tokatoka elome tale ale ateva laghe nongola, me laghe aannaa va,

⁷ “Vaalua me eaiippooa ngavalua o? Ange ghaala liuna ateva God! Karika teva erooro tani kkaluaa ssavoto, ta God nonga!”

⁸ Arovaeaata ta Iesu ghe kilala tale urunguitanina ateva, me ghe uela etaira va, “Vaalua me am nanna ngavalua o elome etaimim?”

⁹ Sa ateva voto malumina tani auliaa ta taumattu ngateva karakanna ia? Tani ue va, ‘Kalum ssavoto ange kapala’ o tani ue va, “Tingina saela, me usau komom me ukasu?”

¹⁰ Me aghaloanna va am tara kila, va Natuna ateva Taumattu ngateva matuutuliena teeia tani kkaluaa ssavoto tale kosa ateva...” Vara me Iesu ghe taatara lao sio tale taumattu ngateva karakanna ia, me ghe uela va,

¹¹ “Aghaauliaa ta ngetam va tingina saela, me usau komom, me ulao tanganuem.”

¹² Taumattu ngateva ghe tingina saela, me ghe saula komona, me ghe kasula. Ila akapa taumattu ngatoa laghe tarala sa ateva ghe lutula, laghe soghiaala, me laghe tau saela ararina atea God, me laghe uela va, “Emua arau karika ami ghe taatara righi voto avalua oia, karikaaili!”

Iesu ghe kolola Livae

(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Iesu ghe kupi ghoala tale ale ateva, me ghe kasukasu elaolao elosamarra tale kinatama ateo talia ngateae. Oroieili taumattu ngatoa laghe

mene mae sio tani nongoa nau ghe aapasunga voto.

¹⁴ Eghe kasukasu elaolao me ghe tarala Livae, natuna Alpeas, ghe tokatoka tale natu ngale arighi aighaa takis ia, me Iesu ghe uela etana va, “Mae usieghi.” Ghe tingina saela, me ghe usila Iesu.

¹⁵ Nau Iesu ghe namanama tanganue Livae, oroi ila taumattu ngatoa aighaa takis ila, me tau ssavoto atoa, laghe lao sio tani namanama tee Iesu me kapuna disaepolo atoa, poli oroi ila lo atoa laghe ususia.

¹⁶ Katoa tana taumattu tau ngai aapasunga ila tale inangari nipaopao, me taumattu tale Paresi ila, laghe tarala Iesu ghe namanama tee tau ngai ghelei ssavoto atoa me tau ngai ghaa takis atoa. Laghe uela ta kapuna disaepolo atoa va, “Vaalua me enamanama tee tau ngai ghaa takis me tau ssavoto atoa?”

¹⁷ Iesu ghe nongola inangariira me ghe uela ta tau ngai aapasunga ngatoa va, “Lo atoa masina ila karika la ghaloanna niaisausi. Tau sessa nonga atoa la laa taatara dokta. Karika aghe sio mae tani kolo ghulughuluena atoa taumattu. Aghe sio mae tani kolo tau ssavoto atoa.”

Inangarina Iesu me gheeleiaaira ajiu etoa karika elaolao aitaaua
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kateva nau kapuna disaepolo atoa Jon me kapuira tee atoa disaepolo Paresi etoa laghe naena. Katoa tana taumattu laghe mae sio ta Iesu, me laghe kolomila va, “Vaalua me kapuna

disaepolo atoa Jon me kapuira disaepolo tee atoa Paresi etoa la naenae, me kapum atoa disaepolo karika?”

¹⁹ Iesu ghe uela va, “Vaalua kapuna atoa taumattu ngateva ange anna tani lai la ghele nae? Karika la rooroo, nau taita ateva ange aloanna tani lai me etokatoka tee kapuna atoa, karika la naenae.

²⁰ Nau eteva aue emae me la ghaa velu taita ateva, ia o nau eteva aue la nae.

²¹ “Karika teva eghaaghaa tuku ouna ateva kalio, me evabbai teva tuku pokane aiaasae. Marova eghelei me nau eporaia, tuku ouna ateva aue eghauna, me eghelei mara ateva emene namuu.

²² Me karika teva taumattu etottoli kaai ouna uaeni tale pokane ateva aikaai. Marova eghelei evalua o, aue ouna uaeni eghelei polaki aikaai manu eteva, me aue ilalua akapa uaeni eteva me aikaaina ateva aue lalu peisaane. Karika, la kaokao ouna uaeni tale ouna aikaai.”

Vau tale nau manga ateva
(*Mat 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ Kateva nau manga, Iesu ghe kasu valaala tale utana atingiu, utani uiti ia. Kapuna disaepolo atoa laghe kasukasu eitaaua teeia, me laghe ghaala kasina tani uiti me laghe namala.

²⁴ Paresi etoa laghe uela ta Iesu va, “Tarala, vaalua me la ghelei voto o, inangari nipaopao eue va karika masina tani ghelei tale nau manga ateva?”

²⁵ Iesu ghe liula inangariira me ghe uela va, “Vaalua, karika am ghe ritila kiukiuna atea Deivit ghe gheleila, nau ia me kapuna atoa laghe maloola?”

²⁶ Nau ta Abiata, namuu ia tale pristi etoa, Deivit ghe kupi ssola tale alena ateva God, me ghe namala verete laghe amangala, pristi etoa nonga la roorroo tani nama, me ghe taula kasina ta kapuna atoa.”

²⁷ Iesu ghe mene auliaa tee lao sio va, “God ghe gheleila nau manga ateva mausi taumattu ngatoa, karika God ghe gheleila taumattu ngatoa mausi nau manga ateva.”

²⁸ Liuna avalua o me Natuna ateva Taumattu ngateva ia tee Vau ia tale nau manga ateva.”

3

Iesu ghe ghelei emasinala taumattu ngateva tale nau manga ateva

(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Iesu ghe mene kupi ssola tale kateva ale nivelu eitauaa, me kateva taita ghe tokatoka, katelange nimane matena ia.

² Katoa tau ngai ssateena Iesu mataira ghe lao-lao nonga ta Iesu va, Iesu aue eghelei emasinaia tale nau manga ateva, o karika. Laghe annaa va marova eghelei emasinaia, aue la laoaa Iesu tale niaisakei.

³ Iesu ghe uela ta taita ateva nimane atelange matena ia va, “Tingina saela, me umae toko.”

⁴ Me Iesu ghe kolomilala va, “Vaalua, tale inangari nipaopao, ita rooroo tani ghelei masi niuungu ta nau manga ateva, o tani ghelei sesa niuungu? Ita rooroo tani sausi mene kateva taumattu me erooroo tani toka amasina, o ita uvi ematea?” Tau ngai ssateena atoa Iesu karika laghe liu poila inangarina Iesu.

⁵ Iesu ghe aitaraa seela ta taumattu ngatoa me ghe sessaiela. Eghe tarala va karika righi niaielousi tale urunguitaniira, liuna avalua o me karika ghe masinala ta ngetana. Eghe uela ta taita ateva va, “Korosila nimam atelange.” Taita ateva ghe korosila nimane atelange, me ghe masinala.

⁶ Nau Paresi etoa laghe tarala voto o ghe lutula, laghe kupi ghoala, me laghe lao sio tani tara kapuna atoa Herot. Laghe ailoeaala salana vaalua la rooroo tani uvi emate Iesu.

Oroieili taumattu ngatoa laghe aimuli teela Iesu

⁷ Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe kasu vulila voto ateva o, me laghe lao sio tale ateo talia ngateae eGalilii. Tana taumattu ngatoa laghe aimuli teeieila. Taumattu tale distriki eteva eGalilii, eJudia,

⁸ eJerusalem, distriki eteva eIdumea, me pai kativilau tale ateo atee eJodan, me tale patunganue masau eTaer me Saedon, laghe nongola voto Iesu ghe gheleila, me oroieili taumattu laghe mene mae sio ta Iesu.

⁹ Iesu ghe uela ta kapuna disaepolo atoa va, “Am aimonomosiaala teva paanaka, poli

oroieili taumattu ngatoa aue la mae, me aue la ghaisiriki tani mae taraieghi.”

¹⁰ Poli ang ghe ghelei emasinala oroieili tau sessa atoa, liuna avalua o me oroi tau sessa atoa laghe aloanna tani mae akalakalaa me tani poso Iesu.

¹¹ Nau ekapa atoa lo atoa raroai etoa laghe tokatoka ta ngetaira laghe taatara Iesu, laghe tuuturru ta liue kkena me laghe samasama atingina me laghe ue va, “Io natuna io God.”

¹² Iesu ghe aulia ngakorokorongana ta ngetaira va la rau mene aotu va ia see.

*Iesu ghe kolola kasangaulu ghalua apostolo
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Iesu ghe saela tale motouru. Eghe kolola lo atoa ghe aaloannaailiila, me laghe mae sio ta ngetana.

¹⁴ Eghe suiетоongaala kasangaulu ghalua (12) taumattu va ila la toka aitaуaa teeia, me ghe aselala va apostolo ila. Aue esungila tani ppooa ngakapa see inangarina ateva God,

¹⁵ me aue etau lao sarasarakana tani suu velu raroai etoa.

¹⁶ Eghe kolola kasangaulu ghalua: Saemon ta kateva, Iesu ghe aseala va Pita etana;

¹⁷ eghe kolo teela Jeimis me Jon, natuna ilalua Sebedi (eghe asela arariirarua aluae ta Boaneges, malloeana va “taumattu nongina palapalanga ateva eaangari”);

18 eghe kolo teela Andru, Pilip, Batolomiu, Matiu, Tomas, Jeimis natuna ia Alpeas, Tadias, Saemon laghe aseala va Selot ia,

19 me Jiudas Iskariot, ia auena ghe tau lao Iesu ta nimaira tau ngai ssateena atoa.

Iesu me Belsibul

(Mat 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Iesu eghe lao sio tale ale ateva eghe tokatoka etana, me poli tana taumattu ngatoa laghe mene mae sio tani velu eitauaa, Iesu me kapuna disae-polo atoa karika righi nauira tani namanama.

21 Kapuna atoa Iesu laghe nongola voto eghe poppooaa me ghe gheelei, me laghe mae sio tani kune velua, ta laghe ue va, “Ang ghe veeveenala.”

22 Katoa tau ngai aapasunga tale inangari ni-paopao laghe kasula eJerusalem me laghe ue va, “Belsibul ange kupiela. Etiutiu velu raroai etoa tale sarasarakaniaane Belsibul, ia namuu ia tale raroai etoa.”

23 Iesu ghe kolo aitaueinilala me ghe auli-aala kateae kiukiu niaimatoonga. Eghe uela va, “Vaalua, Satana erooroo tani sungi velu Satana?”

24 Marova taumattu tale kateva patunganua la tam tingina aitauaa, me niaiuvii eteae elutu, karika aue la korokorongana.

25 Marova taumattu tale ale ateva la tam tingina aitauaa me niaiuvii elutu, karika aue la korokorongana.

26 Me marova Satana essa tee kapuna atoa aue ghalua ila, me eghalua atoka ila, karika aue la korokorongana. Aue la ruu ekilanga.

²⁷ Karika teva taumattu erooroo tani kupi sso tanganue taumattu ngateva sarasarakana ia me eghaa peina. Marova ealoanna, eiri etoka tau ngalena ateva, me evira ghaa peina.

²⁸ Aghaaulia ngakoronna etaimim va God aue ekkaluaa isaa akapa ssavoto me sesa ngingangari taumattu eaauliaa saasakiaa tee God.

²⁹ Me marova taumattu eaauliaa saasakiaa tale Spirit Manga ateva, God karika aue ekkaluaa isaa oia me auena. Ia oia lo ateva ssavoto aue etoka ta ngetana nau ekapa atoa.”

³⁰ Iesu ghe auliaala poli laghe ue va, “Raroai eteva etokatoka etana.”

*Kinna Iesu me kapuna atoa
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Kinna Iesu me nengane taita atoa laghe rekatala, me laghe nim suula inangari va eghoa taraila.

³² Oroieili taumattu ngatoa laghe tokatoka talieinia, me laghe uela ta ngetana va, “Kinam me nengam taita atoa me vause atoa eleka la paepaeo.”

³³ Iesu ghe liula me ghe uela va, “See ia kinaghi me see ila kapughu taita atoa?”

³⁴ Eghe aitaraa seela tale taumattu ghe taatalia ngatokaia, me ghe uela va, “Taumattu oia kinaghi me nengaghi ila!

³⁵ See eaimuli tee nannaane Tamaghi, ia nengaghi taita ia me nengaghi vause ia me kinaghi ia.”

4

*Kiukiu niaimatoonga tale tau ngai pasa
katu ue ngai eteva*

(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Kateva nau Iesu ghe mene tiuaala tani apa-sunga tale sama ateo talia ngateae, me tana taumattu ngatoa laghe mae sio tani mene velu eitauaa. Poli oroieili taumattu, Iesu ghe saesaela tale paanaka ateva, me ghe vukala ghoala elamana, me ghe toka siola, me taumattu ngatoa laghe tinginala elosamarra.

² Iesu ghe aapasunga oroieili voto tale kiukiu niaimatoonga. Ghe ue ta ngetaira va,

³ “Am nongola! Tau ngai pasa katu ue ngai eteva ghe lao sio tani pasa aina katu ue ngai.

⁴ Nau eteva ghe kaokaoaala katu ue ngai, kasina ghe katuula tapaa salana, me ghila atoa laghe namala.

⁵ Kasina tana katu ue ngai ghe katuula tale voto ateva sakolo ia, karika oroi kosa, gharovaeata ta ghe pinosala, poli karika lluse ia.

⁶ Nau eteva sinaka ateva ghe saela, eghe sinaki ematela, poli oane karika ghe sio liula ta euu atu ia.

⁷ Kasina ghe katuula tale voto ateva uasa karasa atoa ta ngetana. Nau laghe pinosala, uasa karasa atoa laghe kavililala, karika laghe kunela.

⁸ Kasina katu ue ngai ghe katuula tale masi kosa. Nau laghe pinosala laghe kuneaala ueneira, kasina ghe kuneaala kotolungaulu (30), kasina

ghaonomongaulu (60), me kasina kateva ai (100).”

⁹ Vara me ghe uela va, “Lo ateva talingane manee tani nongo, aue enongo!”

Mausina kiukiu niaimatoonga
(*Mat 13:10-17; Luk 8:9-10*)

¹⁰ Nau eteva Iesu nonga, me kasangaulu ghalua kapuna disaepolo, me mene katoa tana taumattu laghe tokatoka, me laghe kolomila Iesu tale malloeana kiukiu niaimatoonga.

¹¹ Iesu ghe liula me ghe uela va, “God ang ghe apasungaala etaimim voto eaaisulia tale arari-mangalina ateva God, me tale taumattu ngeleka, isaa akapa voto aghaauliaa tale kiukiu niaimatoonga.

¹² Liuna avalua o me inangari tale Uru ngai Manga ateva aue elutu ekoronna, poli,
“ ‘aue la tara me karika aue la tara kila,
aue la nongo me karika aloira aue emasaanga,
la rau aikolikoliaa, me God ekkaluaa kaluira ssavoto.’ ”

Iesu ghe auliaala malloeana kiukiu niaimatoonga atea
(*Mat 13:18-23; Luk 8:11-15*)

¹³ Vara me Iesu ghe uela va, “Karika aloimim ange masaangaala kiukiu niaimatoonga atea? Vaalua aue aloimim emasaanga mene kasina kiukiu niaimatoonga?

¹⁴ Tau ngai pasa katu ue ngai eteva ghe pasala inangari eteva.

¹⁵ Kasina taumattu nongina katu ue ngai ghe katuula tale salana atikirighi. Nau la nongonongo inangarina ateva God, katengaata ta Satana emae ghaaghaa velu isaa o inangari.

¹⁶ Me katoa tana taumattu nongina katu ue ngai ghe katuula tale voto ateva sakolo ia. La nongonongo me la ghaaghaa me la masimasi.

¹⁷ Me nongina ai erighi ghauna oane karika esiosio liu, la masimasi nau eteva la nongonongo ta aitiutiu, va nau eteva la ghaaghaa maamatana mausi inangarina ateva God, la kaakatuu.

¹⁸ Lo tana katu ue ngai ghe katuula elome tale uasa karasa eaimatoonga taumattu la nongonongo inangarina God,

¹⁹ me nannaaira namungaili tale voto tale kosa ateva, nongina aloannaaira tani ghaa viliki veu me mene kasina voto. Isaa o voto tale kosa ateva ekaakavili ekatuu inangarina ateva God me karika epiipinosa va emene kuneaa righi ueneira.

²⁰ Me llo katu ue ngai ghe katuula tale masi kosa, eaimatoonga taumattu la nongonongo inangarina ateva God me la aiesoaa ta ngetana, me la kuukuneaa masi uene, kasina kotolungaulu, kasina ghaonomongaulu me kasina kateva ai.”

Taumattu ngatoa karika la paapakeaa lam atea

(Luk 8:16-18)

²¹ Vara me Iesu ghe kolomilala va, “Vaalua! Nau eteva am ghaaghaa lam atea, am aatoka pakeainia tale aikaai eteva me tale aisalo, o am aatokaie sae tale aitiitinginane ateva?”

²² Voto ghaine eaaisulia auena eotu tale tummatavanga, me isaa akapa voto taumattu egheelei eisulia, auena eotu.

²³ Lo ateva talingane manee tani nongo, aue enongo!”

²⁴ Iesu ghe mene auliaa tee lao sio va, “Inangari angam nongola, am nnaa parasi. Arova am ghelei emasina tale taumattu, Vau palepale aue emene liu ta ngetaimim, me aue emene saooa sae mene righi.

²⁵ See righi voto etana, aue God emene taula, me lo ateva karika righi voto etana aue eghaa velu righi lutu voto etana.”

Kiukiu niaimatoonga tale katu uiti

²⁶ Iesu ghe mene auliaa tee lao sio va, “Arari-mangalina ateva God nongina taumattu ngateva ghe lao sio tani velu katu uiti tale utana atingiu,

²⁷ vara eleivoo taumattu ngateva ghe aseasekanua, me ellaa ghe laa ghelei mene kasina uunguaane, me katu uiti ghe pinosala, me ghe namuula, me taumattu ngateva karika ghe kilala vaalua ghe pinosala me ghe namuula.

²⁸ Kosa ateva nonga ghe apinosala — me emulina laghe kunela. Aitiutiu vulena ateva, vara me aikouna ateva, emulina ghe kuneaala uene.

²⁹ Nau eteva utana atingiu ghe matuennala, taumattu ngateva ghe lao sio tani sai uiti.”

4:22: Mat 10:26; Luk 12:2. **4:24:** Mat 7:2. **4:25:** Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26. **4:29:** Joel 3:13; Aotu 14:15.

*Kiukiu niaimatoonga tale
katu ue ngai erighi (mastet)*

(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

³⁰ Iesu ghe mene auliaala va, “Aue ita kolomi va, ‘Ararimangalina ateva God vaalue ia? Vaalua aue ita aimatoongainia?’

³¹ Ia nongina katu ue ngai erighi la kolokoloa va mastet. Nau eteva la pasapasaia tapaa kosa, ghaunaaili ia.

³² Nau la pasapasaia epiipinosa me enaana-mungaili, karika nongina mene kasina katu ue ngai tale utana ateva. Laangina atoa namungaili ila, ghila atoa la rooroo tani laa toka palluu.”

*Iesu ghe aulia ngaotula inangarina
tale kiukiu niaimatoonga*

(Mat 13:34-35)

³³ Nau eteva Iesu ghe aaulia ngaotu inangarina tale taumattu ngatoa, ghe aauliaa tale kiukiu niaimatoonga ghe rooroo tale nongonongoaaira taumattu ngatoa.

³⁴ Karika ghe aaulia ngamasalika teva voto ta ghe aauliaa nonga tale kiukiu niaimatoonga. Nau eteva ia nonga me kapuna disaepolo atoa, me ghe auliaala malloeana isaa o kiukiu niaimatoonga.

*Iesu ghe aippoaaala me paka ttasi eteva
ghe kapala*

(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Elo alai tale ia o nau eteva, Iesu ghe uela ta kapuna disaepolo atoa va, “Ita lao tale pai kativilau tale ateo talia ngateae.”

³⁶ Laghe kasu vulila taumattu ngatoa, me laghe saesaela tale paanaka ateva Iesu ang ghe saesae

atokala etana, me laghe tiu ghoala. Mene kasina tana paanaka tee laghe tiu ghoa aitauaa teeilala.

³⁷ Vara me paka ttasi eteva ghe tiuaala, me kotoo atoa laghe tiuaala tani sae tale paanaka ateva, me manu eteva ang ghe pasupasu tale paanaka ateva.

³⁸ Iesu ghe aseasekanua emuli tale paanaka ateva, ghe panukanala tale pilo ateva. Vara me laghe anguniela me laghe uela va, “Tisa, ghaisa ngarighi ita vuluu, me koti karika unannaa maa-mauluaaita va ita rau mate?”

³⁹ Iesu ghe anguula, me ghe paola ttasi eteva, me ghe uela ta kotoo atoa va, “Am matua avukalala!” me ttasi eteva ghe ruula, me luei eteva ghe asola.

⁴⁰ Vara me ghe kolomila kapuna disaepolo atoa va, “Vaalua me am maamatautu? Karika am ghe aikaaiaa?”

⁴¹ Laghe matautu saasakiaala, me laghe toka aikolomieinila va, “Saa taumattu ia taumattu ngateva oia, ta kotoo atoa me kuukuu eteva ngila nongo usilainiela?”

5

Iesu ghe ghelei emasinala taumattu ngateva raroai etoa etana

(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe laa rekata sio tale pai kativilau tale ateo talia ngateae, tanganueira aGerasa* ngatoa.

* **5:1:** *aGerasa* Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, *aGadara*, me kasina laghe uela va, *aGergesa*.

² Nau eteva ghe kkurela tale paanaka ateva, arovaeaata ta kateva taumattu raroai eteva ghe tokatoka etana ghe mae sio tani sou Iesu. Taita ateva oia ghe kupi ghoa mae tale voto ateva liu niaikkaiaa ia.

³ Eghe tokatoka tale isaa o voto, me karika teva taumattu ghe rooroo tani iri etokaia, me karika laghe rooroo tani iri etokaia tee tale sene.

⁴ Oroiaata laghe gheelei runga poi nimana me kekena tale sene, me ghe gheelei epatepate poli sarasarakanaaili ia. Karika teva taumattu ghe rooroo tani poso atokaia.

⁵ Nau ekapaaili tale voo me llaa eghe tokatoka tale voto ateva liu niaikkaiaa ia me tale motouru. Eghe ovaova atingina, me eghe saisai rirrii vilikina tale atu matakeregana.

⁶ Nau eghe tara amasau lao sio Iesu, eghe iloula tani laa sousou Iesu, me ghe suuiaala ta liue kkena Iesu.

⁷ Me namuu ta ghe samala me ghe uela va, “Iesu io natuna io God iaaili epona, sa ateva ualoanna tani gheleia etaghi? Aghaaulia ngakoronna tale ararina atea God va, karika umene ghelei saasakieinieghi.”

⁸ Poli Iesu ang ghe uela etana va, “Raroai eteva, kupi vulu ghoa mae taumattu ngateva.”

⁹ Vara me Iesu ghe kolomiela va, “See ararim atea?”

Me ghe uela va, “Ararighi etea ta Liijen, poli karika va aghi nonga, ta oroi iemami.”

¹⁰ Ghaisaata arau ghe kolomi esarasakanala Iesu va erau mene tiu vella va la kasu vuli ia o

voto ateva.

¹¹ Karika masau tale tuku saesaena ateva tin-
aau mosu etingiu ghe tingina namanama.

¹² Raroai etoa laghe kolomi esarasarikanala
Iesu va, “Usungi veluemami sae tale mosu etoa,
me ami sae kupi etaira.”

¹³ Iesu ghe tau vella raroai etoa laghe kupi vulu
ghoa mae taita ateva, me laghe laa sae kupi sso
tale mosu etoa. Katengaata ta tinaua atingiu ghe
ttiroula, me laghe laa ghoa aoso velu sio tale
vallae. Laghe katuu velu siola tale ateo talia
ngateae, me laghe matela. Tinaua atingiu eghe
arropi ematelala ghe roola ghalua airari (2,000).

¹⁴ Lo atoa laghe aaitaraa mosu etoa laghe iloula.
Laghe lao sio elo ale me tapaa ngutana, me
laghe kiukiuuuala voto ghe lutula ta mene katoa
taumattu, me taumattu ngatoa laghe mae sio tani
tara voto ghe lutula.

¹⁵ Laghe rekatala ta Iesu me laghe tarala tau-
mattu ngateva emua arau oroieili raroai etoa
laghe tokatoka etana. Me ia oia, eghe aaitiitii,
me nannaane masina me eghe tokatoka. Laghe
taraiela, me laghe matautula.

¹⁶ Taumattu ngatoa laghe tarala voto Iesu ghe
gheleila, me laghe kiukiuuuala taita ateva raroai
etoa etana me Iesu ghe ghelei emasinaiela me
voto ghe lutula tale tinaua mosu etingiu.

¹⁷ Nau eteva laghe nongola kiukiu, ila akapa
laghe aulia ngasarasarikanala ta Iesu va karika
emene toka tale masalikiira atae, ta elao ppae
tale kasina masaliki.

¹⁸ Nau Iesu ang ghe saesae tale paanaka ateva,
taita ateva Iesu ghe tiu vella raroai etoa etana ghe

kolomi esarasakanala Iesu va, “Aghaloanna tani usio.”

¹⁹ Iesu karika ghe annala. Ghe uela etana va, “Lao sio tanguem me ta kapum atoa. Ulaa ghauliaa voto Vau eteva ghe gheleila tani sausio, me alousiusiaane etam.”

²⁰ Taita ateva ghe lao sio tanguena, me ghe tiuaala tani auliaa inangari me voto Iesu ghe gheleila etana tale Kasangauluae Masaliki Taatara. Taumattu ngakapa atoa laghe nongola, me laghe soghiaala isaa o voto.

Iesu ghe ghelei emasinala aliki vause arighi me vause namu ngateva

(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Nau Iesu ghe mene lao sio tale pai kativilau tale ateo talia ngateae, oroi taumattu ngatoa laghe mene aimuli teeiea, nau ghe tokatoka elosamarra.

²² Kateva namuu tale ale nivelu eitaua ngateva, ararina atea ta Jaeras, ghe mae sio me ghe suuiaala ta liue kkena Iesu,

²³ me ghe kolomi esarasakanala Iesu va, “Natughu vause arighi gharighi tau emate. Aghaloannaaili va umae saooa nimam etana, me aue emasina me emene toka.”

²⁴ Me Iesu ghe usiela.

Oroieili taumattu ngatoa laghe usiusi Iesu, me laghe tomtomua.

²⁵ Kateva vause ie tee elome tale taumattu o, rae ateva eghe iloueinia ghe roola kasangaulu ghaluae (12) ninamanama.

²⁶ Nau etoa ghe laa taatara dokta ngatoa. Laghe tootoonga tani sausia, me karika, ta laghe nim

tautau lao oroi mmarikana. Unna viliki veu ghe nim kapakapa tani pae niaisausi, me karika ghe maamasina, me ang ghe nim sessaaili.

²⁷ Nau eghe nongola kiukiuna Iesu, eghe mae sio tani paea, me ie tee eghe tiitingina elome tale taumattu ngatoa pasueili ila me laghe tomtom Iesu. Eghe lao akalakalangina sio emuli ta Iesu, me ghe posola unna aiaasae ngeleka ateva Iesu,

²⁸ poli eghe annaala va, “Marova anim poso unna aiaasae ngeleka ateva, aue amasina.”

²⁹ Katengaata ta rae ateva ghe iiloueinia ghe ruula, me ghe ateateaala va ghe masinala.

³⁰ Katengaata ta Iesu ghe ateateaala va kasina tani sarasarakaniaane tani ghelei emasina taumattu ghe kasula etana. Liuna avalua o me ghe kiriela me ghe uela va, “See eposola uneghi aiaasae ngeleka ateva?”

³¹ Kapuna disaepolo atoa laghe uela va, “Karika utaatara tana taumattu ngatoa la tomtomuo? Vaalua me ukookolomi va see eposola unem aiaasae ngeleka ateva?”

³² Iesu ghe kiriela me ghe aaitaraa see va see ghe posoala.

³³ Me vause ateva ghe kilala voto ghe lutula etana, me ang ghe maamatautu, me ang ghe reterete. Eghe mae sio me ghe suuiaala ta liue kkena Iesu, me ghe aulia ngakapala voto ghe lutula etana.

³⁴ Iesu ghe uela etana va, “Natughu, tale unem niaikaaiaa etaghi angu masinala. Kasula, me

urau mene annaa poli anem isiki eteva ange kapala.”

³⁵ Iesu ghe aippoosaa nonga me taumattu ngatoa, kapuna ila namu ngateva tale ale nivelu eitaua ngateva, laghe rekatala. Laghe auliaala ta Jaeras va, “Natum ange matela. Vaalua me uanna tani ghelei Tisa va eainongieinia tani lao tanganuem?”

³⁶ Iesu karika ghe nongo usilaala. Eghe uela ta namu ngateva va, “Urau mene matautu. Uaikaai nonga.”

³⁷ Pita, Jeimis me Jon, nengana Jeimis, ilotolu nonga lotolu ghe lao aitauea teeie sio tanganue Jaeras, me eghe uela ta mene katoa taumattu va la rau mene usia.

³⁸ Laghe laa rekata sio tanganue namu ngateva, me Iesu ghe nongola niaingalaaii eteae, me ghe tarala taumattu ngatoa laghe ngangngala anamungaili.

³⁹ Eghe kupi ssola me ghe uela etaira va, “Vaalua me am ghelei niaingalaaii eteae, me am ngangngala atingina? Aliko eteva oia karika va ematela. Enim asesekanua.”

⁴⁰ Laghe rrila me laghe kangaala Iesu.

Eghe rrila me ghe sungi velu ekapaila ghoala eleka, me ghe kolola nonga kinna me tamane vause arighi me kapuna disaepolo kotolu, me laghe kupi ssola tale rum atiulu aliki eteva eghe asoaso efana.

⁴¹ Eghe kune siola nimane aliki eteva me ghe uela va, “*Talita kum!*” (malloeanina va, “Aliko vause arighi, aghauliaa etam va totula!”)

⁴² Katengaata ta aliki vause arighi ghe totu saela, me ghe kasukasula. Nau laghe tarala voto o ghe lutula, laghe soghiaala. Aliko vause arighi oia anna ninamanama kasangaulu ghaluae (12).

⁴³ Iesu ghe aulia ngasarasarakanala etaira va karika la mene laa auliaa see voto o ghe lutula. Eghe uela va la tau lao righi inana, me aliki vause arighi enama.

6

ANasareti etoa laghe liula viliira ta Iesu (Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Iesu ghe kasu vulila masaliki eteae o, me ghe lao sio tale masalikina tuunga atae. Kapuna disaepolo atoa laghe aimuli teeiea.

² Vara nau manga ateva, me ghe tiuaala tani apasunga voto tale taumattu ngatoa tale ale nivelu eitaua ngateva. Oroieili taumattu laghe nongola inangari, me laghe mene ounala tani nongo, me laghe uela va, “Ia oia taumattu ngateva, eaa ghe ghaala inangari oia? Vaalua ghe ghaala ase alomasaanga ateva oia? Me vaalua me egheelei tee mirikolo sarasarakanaaaili?”

³ Nim tau ngai atulu ale ia, nenge? Natuna ia Meri tue me nenga ila me Jeimis, * Josep, * Jiuda me Saemon. Kapuna vause atoa la tokatoka teeita.” Laghe aulia ngavalua o poli ghe sessaila etana.

6:2: Jon 7:15. * **6:3:** Josep Tale inangari nge Grik, *Joses*.

⁴ Iesu ghe uela etaira va, “Propete ateva ararina atea tale isaa akapa masaliki. Me tale masalikina tuunga atea, me elome tale mangalina atoa, me tale alena tuunga ateva, karika teae ararina.”

⁵ Karika ghe rooroo tani ghelei righi mirikolo okae. Eghe nim soaala nimane tale taumattu karika oroi, me ghe ghelei emasinailala.

⁶ Eghe soghiaala uneira niaikaaiaa ta ngetana karika namuu.

*Iesu ghe tau lao sio niuungu ta 12 disaepolo
(Mat 10:1, 5-15; Luk 9:1-6)*

Me ghe lao ppae sio tale kasina masaliki tani apasunga.

⁷ Me ghe kolo aitauaala kasangaulu ghalua (12) disaepolo, me ghe sungilala ghalua ghalua. Ghe tau lao sio matuutuliena tani tiu velu raroai ta taumattu ngatoa.

⁸ Me ghe uela etaira va, “Am ghaa aikkatuluimim me am rau mene ghaa mene righi voto. Am rau mene ghaa righi inana, aikakkaai me righi viliki veu tale aikaai viliki veu.

⁹ Am asae aikasukasu, me karika am mene ghaa ghalua aiaasae.

¹⁰ Arova am rekata tale katea masaliki, me am toka tale lo ateva ale, am toka o, lomosina ta am kasu vuli lo atea o masaliki.

¹¹ Me arova teae masaliki etam ghaaiem, me karika la ghaloanna tani nongo inangariimim, am kasu. Me nau eteva ngam aloanna tani kasu, am rariaa velu au kosa ta kekeimim, me aue la kila va voto la ghelei karika masina.”

12 Disaepolo atoa laghe kasula tani ppooa tale taumattu ngatoa va la nna ngaioghioghiaa.

13 Laghe tiutiu velu raroai, me laghe raarariaa oeli tale tau sessa atoa, me laghe gheeleei emasinaila.

*Herot ghe nongola kiukiuna Iesu
(Mat 14:1-12; Luk 9:7-9)*

14 King Herot ghe nongola kiukiu tale isaa o niu-ungu poli taumattu ngakapa atoa laghe kiukiuaa see Iesu, me katoa laghe uela va, “Jon tau ngai aasuu eteva ange totula tale nimate, liuna avalua o me sarasarakana ia tani gheleei mirikolo.”

15 Me katoa taumattu laghe ue va, “Ia Elaija.”

Mene katoa laghe ue va, “Ia propete ia, nongina mene katoa propete emua arau.”

16 Nau Herot ghe nongola ghe uela va, “Jon, ia o aghe sai pulela alona atiulu, ange mene sakesakela!”

Matemateaane Jon tau ngai aasuu eteva

17 Ia Herot ghe suula inangari me laghe poso atokala Jon. Laghe iriela me laghe atokaiela tale ale mata voovoo mausi Herodias, vausenna ateva tuena ta Pilip, ghe mene lai sariela.

18 Poli Jon ghe uela ta Herot va, “Inangari nipaopao ateva eue va karika masina ta ughe mene lai sarila vausenna ateva tuem.”

19 Herodias ghe sessaieiliela ta Jon, me ghe aloannaailiila tani uvi ematea, me karika ghe rooroo.

20 Herot ghe kaakaarasi tani aitaraa Jon, poli ghe maamatautangailiia ta ghe kilakila va Jon

ghulughuluena ia me manga ia. Nau ghe non-gonongo ta ghe aappooaa, ghe nannangaili me nannaane ghe maamaate,[†] me ghe aloannaaili tani nongo.

²¹ Masi nau eteva ghe rekatala ta Herodias nau Herot ghe gheleila kinatama ninamanama atea tani nnaa nau eteva Herot ghe lutula etana. Ghe gheleila ninamanama atea ta namu ngatoa la uungu ta gavman, namuu ta soldia ngatoa, me namu nge Galilii etoa.

²² Laghe toka namanama, me natuna aliki vause ateva Herodias ghe kupi ssola tani ssiuua. Herot me lo atoa laghe namanama laghe masi-masiangaili nissiiua ngateae.

Herot ghe uela ta aliki vause ateva o va, “Sa ateva voto arova ukolomia etaghi, aue atau aatu.”

²³ Herot ghe auliaala inangari nialokoi va, “Sa ateva voto arova ukolomi aue atau aatu. Arova uue va atau aatu kativilau tale peighi, aue atau aatu.”

²⁴ Aliko vause ateva ghe kupi ghoala, me ghe lao sio tani kolomi kinna va, “Sa ateva voto asso kolomi king etana?”

Kinna ghe uela va, “Uso ue va, ‘Aghaloanna uruna ateva Jon tau ngai aasuu eteva.’”

²⁵ Arovaeaata ta aliki vause ateva ghe kiri ssola ta king me ghe uela va, “Ghaine arau aghaloanna uruna ateva Jon tau ngai aasuu ia tale tivilau terei.”

²⁶ King ghe nongola me ghe alousiusieiliila. Me poli ang ghe gheleila inangari nialokoi, me karika

[†] **6:20:** *ghe nannangaili me nannaane ghe maamaate* Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, *ghe ghelei oroi voto.*

ghe aloanna tani palata ta mata namu ngatoa, karika ghe roola tani nongo vulu inangarina natuna Herodias.

²⁷ King karika ghe aitoila. Ghe suula soldia ngateva tani laa ghaa uruna ateva Jon. Soldia ngateva ghe lao sio tale ale mata voovoo me ghe sai pulela alona atiulu Jon.

²⁸ Ghe sau mae sio uruna ateva Jon tale terei etivilau me ghe taue lao sio ta aliki vause ateva. Me aliki vause ateva ghe laoainie sio ta kinna.

²⁹ Kapuna disaepolo atoa Jon laghe nongola isaa o voto Herot ghe gheleila ta Jon. Laghe lao sio tani ghaa vaulanna ateva Jon, me laghe lao sio tani kaieinia.

*Iesu ghe anginila 5,000 taumattu
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)*

³⁰ Apostolo atoa laghe oghi mae sio, me laghe toka teela Iesu. Laghe kiukiuuuala voto laghe gheleila me inangari laghe auliaala ta taumattu ngatoa.

³¹ Iesu me kapuna apostolo atoa karika righi nauria tani namanama, poli oroieili taumattu ngatoa laghe mae taatara Iesu me laghe mene kasukasu. Liuna avalua o me Iesu ghe uela etaira va, “Ita lao ta pai kativilau karika righi taumattu etana, me am laa ghainoana.”

³² Ila nonga laghe kasula tale olimoira paanaka ateva tani lao tale vaara.

³³ Taumattu ngatoa laghe tarailala ta laghe tiu ghoala, me laghe kilailala. Me oroi taumattu tale kateae kateae masaliki laghe kilala voto ateva

laghe laolao etana, me laghe kasu emuemuela tani lao.

³⁴ Nau Iesu ghe ssola elae, ghe tarala oroieili taumattu ngatoa. Ghe alousiusi teeilala, poli ila nongina sipsipi etoa karika teva aitoiira, me ghe tiuaala tani apasunga oroi voto etaira.

³⁵ Nau sinaka ateva ang ghe suusuu, kapuna disaepolo atoa laghe lao sio ta ngetana, me laghe uela va, “Ange voovoo, me voto ateva oia nim vaara ia.

³⁶ Sungi vellala me la lao tale righi masaliki kalakalangina, me la laa poli righi inana me la nama.”

³⁷ Iesu ghe liula me ghe uela va, “Am taula righi inana, me la nama.”

Laghe uela va, “Ualoanna va ami laa poliaa velu ghalua ai silva koen‡ tani poli inana tani anginila?”

³⁸ Iesu ghe uela etaira va, “Ghaisa verete? Am laa tara.”

Nau laghe lao sio, laghe tarala verete ghalima me tee kko alua.

³⁹ Iesu ghe uela ta taumattu ngakapa atoa va, “Am laa toka sio tale rarrasa, me am toka tale uela.”

⁴⁰ Laghe tokala katoa kateva ai (100), me katoa ghalimangaulu (50).

⁴¹ Emulina Iesu ghe ghaala verete ghalima me kko alua, me ghe taatara saela epona liu me ghe kaili emasina saela, me ghe pirila, me ghe tiuaala

6:34: Nam 27:17; Mat 9:36. **6:35:** Mak 8:1-9. ‡ **6:37:** *silva koen* Silva koen ativilau (denarius) erooroo aipolina kateva nau.

tani taula ta kapuna disaepolo atoa va la taula.
Me ghe koita teela kko alua.

⁴² Ila akapa ghe ssoilala nau laghe namana-
mala.

⁴³ Emulina kapuna disaepolo atoa laghe kaai
esokosokoiaala tapiri verete me tapiri kko. Laghe
kaaila laka erooroo kasangaulu ghaluae (12).

⁴⁴ Taita atoa laghe namala verete ghe roola
ghalima airari (5,000).

Iesu ghe kasula epona tale paamanu
(*Mat 14:22-33; Jon 6:15-21*)

⁴⁵ Arovaeaata ta Iesu ghe auliaala va kapuna
disaepolo atoa laghe aikaaila tale paanaka ateva,
me la muemue lao eBetsaida ta pai kativilau, me
ia etoka me esungi velu mua taumattu ngatoa.

⁴⁶ Vara ghe suu vella taumattu ngatoa, me ghe
saela tale motouru tani looloo sae.

⁴⁷ Nau ang ghe voola, paanaka ateva ang ghe
rekatala elome tale ateo talia ngateae, me Iesu
nonga elae.

⁴⁸ Ghe taatara va disaepolo atoa laghe oseose
poi, me kuukuu eteva ghe aaoghila. Auena ghe
pai, me Iesu ang ghe soosokotila. Ghe kasukasu
epona tale paamanu eteva, me ang ghe anna tani
laula.

⁴⁹ Nau disaepolo atoa laghe tarala Iesu ghe
kasukasu epona tale paamanu eteva, laghe annaa
va raroaina ia teva taumattu, me angeila ghe
aaiiia,

⁵⁰ poli ila akapa laghe taraiela me laghe
matautueiliila.

Arovaeaata ta Iesu ghe sama teeilala, me ghe uela va, “Am rau mene annaa, ta aghi oia. Am rau mene matautu.”

⁵¹ Me ghe aikaai teeilala, me kuukuu eteva ghe kapala, me disaepolo atoa laghe soghiaa saasakiaala ia o voto ateva ghe lutula.

⁵² Ta poli nannaaira karika marekate tani annaa me tani kila amasina malloeana verete.

Iesu ghe ghelei emasinala oroi tau sessa eGenesaret
(Mat 14:34-36)

⁵³ Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe ose longotila me laghe kautuula tale distriki eteva eGenesaret, me laghe rekati evukalala olimoira paanaka ateva.

⁵⁴ Nau eteva laghe kkurela tale olimoira paanaka ateva, taumattu ngatoa laghe tara kilala Iesu,

⁵⁵ me laghe ilou ekapa seela eGenesaret tani laa ghauliaa ta mene katoa va Iesu ange rekataala. Me tau sessa atoa, laghe sausau teeila me komoira tani laoainila kona laghe nongonongo nongina eaa Iesu ghe tokatoka.

⁵⁶ Nau Iesu ghe laolao tale masaliki pisike me namuu masaliki me tale voto karika oroi masaliki etana, tau sessa atoa laghe aalokoila tale maketi, me laghe kookolomi esarasarakana Iesu, va erooroo va la poso sama ghinnanina, me lo atoa laghe posoposoa laghe maamasina.

7

Voto tuvaira atoa laghe apasungaala
(Mat 15:1-20)

¹ Paresi etoa me katoa tana tau ngai aapasunga tale inangari nipaopao, laghe kasula eJerusalem, laghe lao sio me laghe tomia Iesu.

² Laghe tarala va katoa tana disaepolo kapuna ila Iesu, karika laghe porala nimaira, me laghe tam uusilaa salana tani ghelei me la raarangisana.

³ (Poli Paresi etoa me ila akapa aJiu etoa laghe aimulisi tee voto tuvaira atoa laghe apasungaala, laghe tam rooroo tani namanama arova la tam pora amasina nimaira.

⁴ Inana laghe polipoli tale maketi, karika la rooroo tani nama, ta laghe vira porapora me laghe namanama. Laghe aaimuli tee mene kasina ase salana nongina vaalua tani pora airopi manu, me aiaku manu, me aituu inana.*)

⁵ Paresi etoa me tau ngai aapasunga tale inangari nipaopao laghe kolomila Iesu va, “Vaalua me kapum disaepolo atoa la tam aimuli usi tee voto tuvaita atoa laghe apasungaala etaita va ita ghelei, me la nim namanama me karika la porapora nimaira?”

⁶ Iesu ghe liula etaira me ghe uela va, “Koron-naaili voto Aisaea ghe auliaala nau ghe aulia ngamuemua alokoila gheleiaaimim, am usimaghallua am. Nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa, eue va,

7:2: Luk 11:38. 7:4: Mat 23:25. * 7:4: Kasina uru ngai laghe pitila, laghe mene uela va, me tevoo. 7:6: Ais 29:13.

“ Isaa oia taumattu la nim oneoneainaghi ta paaira

me urunguitaniira masaueili etaghi.

⁷ Karika righi malloeana, uneira nikkauaa poli la ghasungu llo nim kaluira taumattu ngatoa nonginaaili va kanna God.’ ”

⁸ Iesu ghe uela etaira va, “Am tam aaimuli tee inangari nipaopao kanna God, ta am nongonongo uusilaa voto taumattu ngatoa laghe nim apasungala.

⁹ “Muennaaili iem tani rati inangari nipaopao kanna God, me am anna tani aaimuli usi tee voto am, am gheeghelei.

¹⁰ Moses ghe uela va, ‘Am oneoneaa kinaimim me tamaimim,’ me ‘Lo ateva ekaakasikiena tamana o kinna aue la uvi ematea.’

¹¹ Me am, am ue va taumattu ngateva erooro tani aulia ngavalua toko ta kinna me tamana va, ‘Peighi tani sausiemalua ngagheleila inangari nialokoi tani taula ta God.’

¹² Arova ange aulia ngavaluela o, am gheeghelei rungania va erau mene sausi tamana me kinna.

¹³ Tale isaa o salana, am gheelei inangarina God enim peepeisaane, ta am aaimulisi tee auliaaira tuvuimim atoa. Oroieili mene kasina asease voto am gheelei.”

Sa ateva etani gheelei taumattu ngateva me karika eraarangisana

¹⁴ Iesu ghe mene kolo aitauaala taumattu ngatoa me ghe uela etaira va, “Am nongogaghi, me aloimim emasaanga.

15-16 Karika va voto ekasukasu eleka me esosso tale taumattu ngateva va egheeleia etam raarangisana. Saa llo ekupikupi ghoa, isaa o voto egheelei taumattu ngateva etam raarangisana.”†

17 Nau ghe kasu vulila taumattu ngatoa me ghe lao sio elo ale, me kapuna disaepolo atoa laghe lao sio tani kolomia tale isaa o kiukiu niaimatoonga.

18 Iesu ghe uela etaira va, “Am tee karika am kilakila sa ateva aghaaulieinia? Karika righi voto ekasukasu eleka me esosso tale taumattu ngateva egheeleia va etam raarangisana.

19 Poli voto o, karika esosso tale urunguitanina ateva ta esiosio ta kovane, me elaa kupikupi velu ghoa nau eteva elaa tiutiu.” (Tale isaa o inangari, Iesu ghe uela va isaa akapa inana raarangisana.)

20 Me ghe mene uela va, “Saa llo voto ekupikupi ghoa tale taumattu ngateva, isaa o voto egheeleia etam raarangisana.

21 Elome tale urunguitani taumattu, voto sesa ekasukasu etana. Tani nnaa saasakiaa, me niailai salosalooa see, me tani ainao, me tani aiuvi emate,

22 tani lai sari kateva manna ateva, me tani ssaii, me mene kasina tani voto sesa. Me tani kamekame, me ninanna ngakorokorongana tani ghelei ssavoto marova ghaata kkena atoa, me tani kiiuua kateva, me tani auliaa saasakiaa tee kateva, me tani tau sae ninannaa, me tani ghelei voto arova alo kapakapa ateva.

7:15-16: Apos 10:14-15. † 7:15-16: Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, ¹⁶ *Lo ateva talingane manee tani nongo, aue enongo!*

²³ Isaa o voto ekasukasu elome tale taumattu ngateva, liuna avalua o me egheeleia etam raarangisana.”

*Vauseni nge Poenisia ngateva unna niaikaaiiaa
(Mat 15:21-28)*

²⁴ Iesu ghe kasu vulila masaliki eteae me ghe lao sio tale kateae masaliki kalakalangina ia eTaer,‡ me ghe ssola elome tale kateva ale, me karika eghe aloanna va teva eghe kilaia, me karika ghe roola tani aisulia.

²⁵ Arovaeaata ta vause ateva, natuna ateva raroai eteva ghe tokatoka etana, ghe nongola va Iesu ange rekatala, me eghe ailuilui lao sio me ghe suuiaala ta liue kkena Iesu.

²⁶ Vause ateva karika aJiu ia, me ghe lutula ePoenisia elome tale patunganua ateva eSiria, ghe kookolomi esarasarakana Iesu tani tiu velu raroai eteva ta natuna aliki vause ateva.

²⁷ Iesu ghe uela etana va, “Ami tau ekasina lao inana ta aliki etoa, karika masina tani tau lao aneira inana aliki etoa ta paua atoa.”§

²⁸ Vause ateva ghe liula, me ghe uela va, “Koronna, vau eteva. Me paua atoa tee la namanama aneira vorovoro ngingana aliki etoa tale pake tevo.”

‡ **7:24:** Kasina uru ngai laghe pitila, laghe mene uela va, *me eSaedon.* § **7:27:** *paua atoa* Ajiu etoa laghe anna va ila muennaaili ila ta lo atoa karika va aJiu ila, me laghe kololala va ueili paua ila. Iesu ghe aaimulisi tee auliaaira. Nau ghe auliaa, karika va ghe sessaia. Ghe nim anna tani tootoonga aikaaiaane vause ateva, karika va tani ghelei saasakiaa nannaane.

29 Me Iesu ghe uela etana va, “Ta poli angu aulia ngavaluela o, lao sio tanguem me ulaa tara natum, ta raroai eteva ange kasu vuliela.”

30 Vause ateva ghe lao sio tanguena, me ghe tara alokoila natuna tale komona atiulu, me raroai eteva ang ghe kasu vuliela.

Iesu ghe otila talingana taumattu ngateva me samasamaane ghe masinala

31 Iesu ghe kasu vulila masaliki taatara atea eTaer me ghe saela eSaedon, me ghe kasu tee lao sio tale Kasangauluae Masaliki Taatara. Emulina ghe lao sio tale ateo talia ngateae eGalili.

32 Taumattu ngatoa laghe maeaa sio tau sessa ateva ta Iesu, talingana volovolongina me tee paavoo ia, me laghe kolomila Iesu tani soaa nimana atelange tale taumattu ngateva.

33 Iesu ghe kolola taumattu ngateva elome ta taumattu ngatoa, me lalu ghe kasu vulilala, me Iesu ghe siki laala vuuvuu nimana alua ta talingane aluelange. Iesu ghe mene kanusuila vuuvuu nimana alua me ghe posola ramuramuti paana ateva.

34 Iesu ghe taatara saela epona liu, me ghe ainoana anamuula, me ghe uela ta taumattu ngateva va, “*Eppata!*” (malloeana va “Talingana eoti!”).

35 Katengaata ta talingana taumattu ngateva ghe otila, me ghe sama amasinala.

36 Iesu ghe paopao poila va, “Am rau mene kkai laa see,” me karika, ta laghe kakkai laa see.

³⁷ Taumattu ngatoa laghe soghia ngatinginala mirikolo ateva, me laghe uela va, “Ia oia taumattu ngateva, voto akapa egheelei, masinaaili. Ia nonga ghe gheleila taumattu talingana vololongina laghe nongonongola me paavoo atoa laghe samala.”

8

Iesu ghe anginila 4,000 taumattu (Mat 15:32-39)

¹ Isaa o nau oroianaaaili taumattu ghe velu eitauaala, me karika righi inana tani nama. Me Iesu ghe kolola kapuna disaepolo atoa me ghe uela etaira va,

² “Aloghu eusiusi taumattu oia, poli ngeila ghe toka teeieghila kotolu nau, me karika righi aneira inana tani nama.

³ Arova maloona ila me asungila va la lao tanganeira, aue la taatarruu elaolao ta poli katoa laghe kasu emasaeiliila.”

⁴ Me kapuna disaepolo atoa laghe liula me laghe uela va, “Voto ateva oia karika righi taumattu etana. Eaa aue ita laa ghaa verete me ita angini isaa oia taumattu?”

⁵ Iesu ghe kolomilala va, “Ghaisa verete am uunusi?”

Me laghe uela va, “Ghaitu (7).”

⁶ Me ghe uela ta taumattu ngatoa va la toka sio tapaa kosa. Me ghe ghaala verete ghaitu me ghe kaili emasina saela, me ghe pirila, me ghe tau lao

sio ta kapuna disaepolo atoa va la laa ghaikoita, me laghe lao sio tani aikoita.

⁷ Me aneira lutu pisi tee paapakala karika oroi, ghe arangisela me ghe uela ta kapuna disaepolo atoa va la laa ghaikoita.

⁸ Taumattu ngatoa laghe namanamala me ghe ssoilala, me laghe kaaila ghaituae laka tale llo tapiri nginana laghe nama vulula.

⁹ Ghe roola ghaata airari (4,000) taumattu. Me ghe sungi vellala,

¹⁰ me katengaata ta ia me kapuna disaepolo atoa laghe aikkaaila tale paanaka ateva, me laghe lao sio tale distriki eteva eDalmanuta.

Parsi etoa laghe aloannala tani tara teva ni-aimatootoonga

(Mat 16:1-4)

¹¹ Parsi etoa laghe lao sio ta Iesu, me laghe kolomiela va eapasunga teva niaimatootoongana ngepona liu. Laghe aauliaa llo tani nim tootoon-gainia.

¹² Iesu ghe ateateaala maamatana me ghe uela va, “Vaalua me taumattu ghaine atoa am aloanna tani tara niaimatootoongana? Aghaaulia ngakoronna etaimim va karika aue am tara poi teva.”

¹³ Ghe kasu vulilala me ghe mene ghoala tale olimoira paanaka ateva, tani lao ta pai kativilau tale ateo talia ngateae.

Uneira isti Parsi etoa me Herot
(Mat 16:5-12)

14 Disaepolo atoa laghe aikkaluaala me karika laghe saula verete. Kateva nonga ia lo ateva ghe kaakaايا tale paanaka ateva.

15 Iesu ghe aulia ngasarasarakanala etaira va, “Am aikinikinitaa! Me am taatara amasina tale uneira isti Paresi etoa me Herot.”

16 Laghe tiuaala tani aippooaa elome etaira va, “Koti eaauliaa llo oia ta karika ita ghaala rigghi verete.”

17 Iesu ghe kilala sa ateva laghe aulieinia, me ghe kolomilala va, “Vaalua me am aauliaa va karika rigghi verete? Karika am ghe kila? Nannaaimim karika ghe oti?”

18 Mataimim karika etaatara? Talingaimim karika enongonongo? Karika am nannaa?

19 Nau eteva aghe pirila ghalima (5) verete tale ghalima airari (5,000) taumattu, ghaisae laka tapiri verete am ghe kaaila?”

“Kasangaulu ghalua (12),” laghe liula.

20 Me ghe mene uela va, “Me nau eteva aghe pirila ghaitu (7) verete tale ghaata airari (4,000) taumattu, ghaisae laka am ghe kaaila tapiri verete etana?”

“Ghaitu,” laghe liula.

21 Me ghe kolomilala va, “Karika am ghe kila poi?”

Iesu ghe ghelei emasinala mata salusalu eteva eBetsaida

22 Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe laa rekata sio eBetsaida. Taumattu ngatoa laghe

maeaa sio mata salusalu eteva ta Iesu va ghe posoa me ghe masina.

²³ Iesu ghe kunela nimana atelange, me lalu ghe kasu tee tau lao sio. Iesu ghe kanusuila matana alua me ghe saoaala nimane etana, me ghe kolomiela va, “Utaatara teva voto, o karika?”

²⁴ Taumattu ngateva ghe taatarala me ghe uela va, “Ataatarata taumattu ngatoa arova ai etoa la kasukasu.”

²⁵ Iesu ghe mene posola matana taumattu ngateva me ghe taatarala, me ghe masinala me ghe tara amasinala voto atoa.

²⁶ Iesu ghe sungi velue lao sio tanganuena, me ghe uela etana va, “Urau mene lao tapaa masaliki.”

Pita ghe auliaala va Iesu see ia

(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe saela tale kasina masaliki taatarala kalakalangina eSiis-aria Pilipae. Tapaa salana me Iesu ghe kolomila kapuna disaepolo atoa va, “Taumattu ngatoa la ue va aghi see?”

²⁸ Me laghe liula etana me laghe uela va, “Katoa taumattu la ue va io Jon tau ngai aasuu eteva; kasina eue va io Elaija; me mene katoa la ue va io kateva propete.”

²⁹ Iesu ghe mene kolomilala va, “Me am vaalua? Am uue va aghi see?”

Pita ghe liula etana va, “Io Mesaea io.”

³⁰ Iesu ghe paolala va karika la mene laa kkaila va ia see.

Iesu ghe auliaala mamarikanaane me mate-mateaane

(Mat 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Me Iesu ghe tiuaala tani tau lao alomasaanga ta kapuna disaepolo atoa, ghe ue va, “Natuna ateva Taumattu ngateva aue etani ghaa oroieili mmarikana. Namu ngatoa, me namu ngatoa ta pristi etoa, me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao, aue la ratia. Aue la uvi ematea, me kotolu nau elange me aue etotu tale nimate.”

³² Ghe ghelei emasalikangailiila etaira, me Pita ghe koloala me lalu ghe laa tingina ppae sio me ghe tiuaala tani kisoia.

³³ Me Iesu ghe kiriela me ghe taatara lao sio ta kapuna disaepolo atoa, me ghe tiuaala tani kiso Pita. Ghe uela va, “Kasu vulieghila, Satana! Nannaam karika eannaa voto kanna God, ta voto kaluira taumattu ngatoa.”

³⁴ Me Iesu ghe kolola oroi taumattu me kapuna disaepolo atoa tani mae etana. Ghe auliaala etaira va, “Marova teva ealoanna tani usieghi, etani sioaa nannaane, me esunuki unna aikotoo ateva, me eaimuli etaghi.

³⁵ Me lo ateva ealoanna tani asaangi maa-mauluaane aue eraua, me lo ateva earau maa-mauluaane ta poli mausighi, me tee tale masi kiukiu, aue esaanga.

³⁶ Marova taumattu ngateva eghaa voto aka-paaili tale kosa ateva me maamauluaane ekapa, vaalua isaa o voto aue esausia? Koti karika.

³⁷ Sa ateva taumattu ngateva aue etaue lao tani ghaa oghi maamauluaane?

³⁸ Vituu eteva oia karika la uusilaa aloannaane God, me la gheeghelei ssavoto, me lo ateva taumattu tale lo ateva oia vituu epalatainaghi me inangarighi, aue Natuna ateva Taumattu ngateva aue epalatainia nau aue esio tee mallangina ateva Tamane me kapuna ensolo atoa manga ila.

9

¹ “Aghaaulia ngakoronna etaimim va katoa etaimim oia am tiitingina, karika aue am mate me aue am tara ararimangalina ateva God emae tee sarasarakaniaane.”

Taatarane Iesu ghe aikolikoliaala
(*Mat 17:1-13; Luk 9:28-36*)

² Ghaonomo (6) nau ghe lange sio me Iesu ghe kolola Pita, Jeimis me Jon, me ilaata nonga laata ghe saela tale motouru eteva saesaenaaili ia. Taatarane Iesu ghe aikolikoliaala ta matairotolu,

³ me ghinnanina ghe mallangala me ghe usousoanaailiila, karika poi teva taumattu tale kosa ateva erooro tani pora kalio va ghe uso avalua o.

⁴ Me lotolu ghe tarala Elaija me Moses lalu ghe kauerekatila me lalu ghe tiuaala tani sama tee Iesu.

⁵ Pita ghe uela ta Iesu va, “Tisa, masinaaili ta ita tokatoka oia. Angatolu ghelei kotolu ale paapali — kateva alem ia, me kateva alena ia Moses, me kateva Elaija.”

⁶ (Pita me kapuna alua lotolu ghe matautu saasakiaala, me ghe tam kilala va sa arighi voto tani auliaa.)

⁷ Me karaane ateva ghe mae sio, me tootoona ateva ghe akoulala, me lingi ngalo ateva elome tale karaane ateva ghe uela va, “Natughu eteva oia, aghaailousiangailiia. Am nongoa.”

⁸ Arovaeaata ta vara lotolu ghe mene taatara, me lotolu ghe luula mene ghalua. Lotolu ghe aaitaraa, me lotolu ghe tara nongala Iesu.

⁹ Nau laghe mae siosio tale motouru, Iesu ghe ttoieinilotolla va la rau mene auliaa ta toa saa llo laghe tarala lomosi ta Natuna ateva Taumattu ngateva etotu tale nimate.

¹⁰ Lotolu ghe nongo usilaala voto ghe ppoaala ta ngetairatolu, me vara lotolu nonga me ngilotolu ghe aikolomieinilotolu va vaalua me euela va etotu tale nimate.

¹¹ Me disaepolo kotolu lotolu ghe kolomila Iesu va, “Vaalua me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao la ue va Elaija aue etani mue-mue mae?”

¹² Iesu ghe liula me ghe uela va, “Elaija aue emae amuemue tani ghelei emasina akapa voto. Me vaalua me Uru ngai Manga ateva eue tee va Natuna ateva Taumattu ngateva aue eghaa oroi voto sesa me aue la ratia?”

¹³ Aghaauliia etaimim va Elaija ang ghe mae sio, me taumattu ngatoa ngeila ghe ghelei ekapala saa llo voto laghe anna tani ghelei etana, nongina Uru ngai Manga ateva eaauliia.”

*Iesu ghe ghelei emasinala taita arighi
(Mat 17:14-20; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Nau laata ghe sio mae tani mene tara katoa disaepolo, laghe tarala oroieili taumattu laghe tomtomla, me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao laghe aissakeana teeila tale inangari.

¹⁵ Nau taumattu ngatoa laghe tarala Iesu, ila akapa laghe soghieiniela, me laghe iloula tani laa soua.

¹⁶ Iesu ghe kolomilala va “Sa ateva am aaisakeana teeia?”

¹⁷ Kateva elome tale uta taumattu ngatoa ghe liula me ghe uela va, “Tisa, amaeaa sio natughu eteva etam, poli raroai eteva etokatoka ta nge-tana egheeleia karika esamasama.

¹⁸ Nau epoopotainia me usoso paane eghooa me eaaingeresa ngalungaluna me ekakkarakeana. Akolomila kapum disaepolo atoa va la suu velu raroai eteva etana, me karika la roola.”

¹⁹ Iesu ghe liula me ghe uela ta taumattu ngatoa va, “Am lo atoa oia taumattu, karika righi un-eimim niaikaaiaa, ghaisaa ta aue atoka teeiem? Me aue ghaisaata ta aue atoiem va am aiesoaa? Am maeaa sio aliki eteva etaghi.”

²⁰ Laghe maeaa sio aliki eteva ta Iesu, me nau raroai eteva ghe tarala Iesu ghe gheleila me aliki eteva ghe tiuaala tani oo, me ghe ghelei ekatungiela, me ghe tiuaala tani vilieinia tapaa kosa, me usoso paane ghe ghooa ta paane.

²¹ Iesu ghe kolomila tamane aliki eteva va, “Lovisaa isaa oia voto ghe tiuaala etana?”

Tamane ghe liula me ghe uela va, “Nau aliki aarau.

²² Oroiaata raroai eteva eanna tani uvi ematea. Egheeleia ekaakatuu saooa tale kura, me tale manu va earropia. Ualousiusi teeiengalua, me usausiengalua arova urooroo.”

²³ Iesu ghe liula me ghe uela va, “Vaalua me uue va, ‘Arova urooroo?’ Poli lo ateva eaaikaaiaa, erooroo tani ghelei ekapa voto.”

²⁴ Arovaeaata ta tamane aliki eteva ghe sama anamuula me ghe uela va, “Aghaaikaaiaa; me uasarasarakana uneghi niaikaaiaa.”

²⁵ Nau Iesu ghe tarala va taumattu ngatoa ngeila ghe maemae akalakalanginaaaili etana, me ghe paola raroai eteva; ghe uela va, “Raroai volovolongina me paavoo ateva, aghaauliaa etam va kupi vulu ghoa mae aliki eteva, me auena urau mene laa kupie sso.”

²⁶ Raroai eteva ghe piila me ghe gheleila aliki eteva ang ghe oo, me ghe kupi vulue ghoala. Aliko eteva taataraane nonginaaaili va ghe matela, oroi taumattu laghe taraiela laghe annaa va ang ghe matela.

²⁷ Iesu ghe kunela nimane atelange me ghe sausiela tani tingina, me ghe tinginala.

²⁸ Nau Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe lao sio elo ale me ila nonga laghe tokatoka, me ngeila ghe kookolomi Iesu va, “Vaalua me ami karika ami roola tani tiu velu raroai eteva?”

²⁹ Iesu ghe liula me ghe uela va, “Nikokkolomi sae* nonga ateva erooroo tani tiu velu ia o ase lo

9:23: Mat 21:21; Mak 11:23. **9:26:** Mak 1:26. * **9:29:** Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, *Nikokkolomi sae me ninae.*

ateva raroai. Karika mene tikirighi salana.”

*Aiaaghaluene Iesu ghe uela va aue emene totu
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)*

³⁰ Laghe kasu vulila masaliki eteae o, me laghe lao tee sio eGalilii, me karika ghe mene anna va teva taumattu ghe kilaia,

³¹ poli ghe poppooaa tani apasunga ta kapuna disaepolo atoa, me ghe ue etaira va, “Natuna ateva Taumattu ngateva ngeila tautauela ta nimaيرا taumattu ngatoo, me aue la uvi ematea, me vara kotolu nau elange me aue emene totu.”

³² Karika aloira ghe masaangaala llo ghe auli-aala, me laghe maamatautu tani kolomia.

*Tani see namuu ia?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)*

³³ Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe lao sio eKapenium. Laghe kupi ssola tale ale ateva me Iesu ang ghe kookolomila va, “Sa ateva am aissakeana teeia tapaa salana?”

³⁴ Karika laghe aisauaala, poli nau laghe mae-mae tapaa salana, laghe aaissakeana va tani see etaira namuu ia.

³⁵ Iesu ghe toka siola me ghe kolo aitauaala kapuna disaepolo atoa me ghe uela va, “See eanna va emuemue, etani gheleia eairuuruu, me etau ngai uungu ta mene katoa.”

³⁶ Me ghe ghaala aliki erighi me ghe atingi-naiela elome etaira, me ghe vaghuiela, me ghe uela etaira va,

³⁷ “See eannainaghi me eaikoloa aliki

9:30: Jon 7:1. **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34. **9:32:** Luk 9:45.

9:35: Luk 22:24-26; Mat 20:25-27; Mak 10:43-44. **9:37:** Mat 10:40.

etoea, eaaikoloainaghi, me lo ateva taumattu eaikoloainaghi, karika va eaaikoloainaghi nonga, ta eaaikoloa tee Tamaghi ghe sungieghila tani sio.”

See karika aissaniita ia, kapuita ia

(Luk 9:49-50)

³⁸ Jon ghe uela va, “Tisa! Ami tarala taumattu ngateva etiutiu velu raroai eteva tale ararim atee, me ami paoala va eruu poli karika va ita me ia.”

³⁹ Iesu ghe uela etaira va, “Am rau mene paoa, poli lo ateva taumattu eghelei mirikol tale ararighi etee karika aue ailuilui tani auliaa teeieghi righi voto sesa,

⁴⁰ poli see karika aissaniita ia, kapuita ia.

⁴¹ Aghaaulia ngakoronna etaimim va lo ateva taumattu etau aatu righi manu tale ararighi etee va uropi, poli io kapuna io Karisto, aue eghaa aipolina.

Nitootoonga tani ghelei ssavoto

(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² “Arova aliki erighi eaiesoaa etaghi, me teva taumattu eghelei unna niaikaaiiaa ekatuu, ghele masinaaili ta arova la ghele iri teva paka ngatu ta ngalona, me la ghele ghoa allusia elo malionge.

⁴³⁻⁴⁴ Arova nimam atelange egheleio me ukaakatuu tani ghelei voto sesa, usai kotooia, poli aue emasina ta ngetam arova nimam atelange takotoona me usso tale maulue ateva. Me aue esesaaili arova nimam atelange etokatoka me

angu laolao tale Gehenna tale kura atea karika epalapala.†

⁴⁵⁻⁴⁶ Arova kekem atelange egheleio me ukaakatuu tani ghelei voto sesa, usai kotooia, poli aue emasina ta ngetam arova kekem atelange takotoona me ughaa maulue ateva, me esesaaili arova kekem atelange masina me angu laolao tale Gehenna tale kura atea karika epalapala.‡

⁴⁷ Me arova teva matam egheleio me ughelei voto sesa, uvaliki velua. Emaamasina arova ukupi sso tale ararimangalina ateva God tee kateva nonga matam, me esesaaili arova matam akapa alua lalu tokatoka me la sau veluo sae tale kura atea eGehenna,

⁴⁸ tale ia o voto ateva,
 “ ‘ttoliti etoa karika la matemate
 me kura atea karika epalapala.’

⁴⁹ Taumattu ngakapa kura atea aue gheleila la raarangisana.

⁵⁰ “Uela ateva masina ia, me arova namina ateva ekapa, vaalua emene ghelei me aue emene tue namina? Karika erooroo. Am, am toka arova masi uela ateva tani toka amasina, me luei easo elome etaimim me mene katoa taumattu.”

10

Tani airatii *(Mat 19:1-12)*

† **9:43-44:** Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, ⁴⁴ *tale ia o voto ateva, ‘ttoliti etoa karika la matemate, me kura atea karika epalapala.’* ‡ **9:45-46:** Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, ⁴⁶ *tale ia o voto ateva, ‘ttoliti etoa karika la matemate, me kura atea karika epalapala.’* **9:47:** Mat 5:29. **9:48:** Ais 66:24. **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34.

¹ Iesu ghe kasu vulila masaliki eteae, me ghe lao sio tale kativilau tale ateo ateae eJodan, me tale distriki eteva eJudia. Oroi taita me vause laghe mae sio tani velu eitauaa ta Iesu. Me Iesu ghe aapasunga inangarina God ta ngetaira, nongina ghe ghelei nau etoa.

² Katoa Paresi laghe mae sio tani tootoonga Iesu tale nikokkolomi eteva va, “Uneita inangari nipaopao eue va masina arova taita ateva erati vausenna ateva, o karika?”

³ Iesu ghe liula me ghe uela va, “Saa inangari nipaopao Moses ghe tau aatu sio etaimim?”

⁴ Me laghe uela va, “Moses ghe pitila va taita ateva eroroo tani piti uru ngai niairatii, me etaue lao ta vausenna ateva, me esungi velua.”

⁵ Iesu ghe uela etaira va, “Moses ghe pitila llo inangari nipaopao etaimim poli urunguitanimim korokoronganaaili.

⁶ Emua arau nau ta God ghe gheleila kosa ateva, ‘God ghe gheleila taita me vause.’

⁷ ‘Liuna avalua o me taita ateva ekasukasu vuli tamane me kinna me ekaakateva nonga ilalua me vausenna ateva,

⁸ me ilalua aue lalu kateva nonga tale viliki-irarua.’ God ghe uela va karika va ghalua ilalua ta kateva nonga ilalua.

⁹ Liuna avalua o me voto God eeatoka aitauaa, karika mene teva taumattu emene pola.”

¹⁰ Nau eteva Iesu me disaepolo atoa laghe kiri lao sio elo ale, me disaepolo atoa ngila ghe mene kookolomi Iesu tale isaa o inangari.

¹¹ Me Iesu ghe uela etaira va, “Arova taita ateva ngeratila vausenna ateva me emene lai ppae ta kateva vause, elailai salosalooa, ta enim ghaaghaa mene kateva vause, me vausenna tuunga ateva ie etokatoka.

¹² Vause tee ateva arova erati taitanna ateva me elaa lai ta kateva ppae taita ia, ia tee elailai sari, ta enim ghaaghaa taita ateva me taitanna tuunga ateva ie etokatoka.”

Natu aliki etoa me Iesu
(*Mat 10:13-15; Luk 18:15-17*)

¹³ Katoa vause me taita laghe maeaa sio lutu ngaliki etoa ta Iesu va esaoaa nimane etaira, me disaepolo atoa laghe paopaola.

¹⁴ Me nau eteva Iesu ghe tarailala, karika ghe masimasiaala kapuna disaepolo atoa me ghe uela va, “Am maeainila sio etaghi. Am rau mene tiu velu natu aliki etoa tani mae etaghi, ta ararimangalina ateva God tanganueira ia ase taumattu ngatoa nongina natu aliki etoa.

¹⁵ Aghaaulia ngakoronna etaimim va arova see karika eghaa ararimangalina ateva God nongina aliki etoa, karikaaili va aue elao tale ararimangalina ateva God.”

¹⁶ Me Iesu ghe sausau aliki etoa me ghe saasaoaa nimane etaira me ghe aarangiseila.

Tue peipeiena ateva
(*Mat 19:16-30; Luk 18:18-30*)

¹⁷ Nau Iesu ghe mene kasukasu elaolao tapaa salana, taumattu ngateva ghe iloula emuli etana me ghe suuiaala ta liue kkena Iesu, me ghe uela

va, “Masi tisa ngateva, vaalua aghelei me aghaa maulue ateva etokatoka liu?”

¹⁸ Iesu ghe liula me ghe uela etana va, “Vaalua me ukolokoloaghi va masina ieghi? Karika teva masina ia ta God nonga.

¹⁹ Ukilakila inangari nipaopao, va karika umene aiuvi emate, karika umene lai sari, karika umene ainao, karika umene kamekame tale ni-aisakei, karika umene aikameaa tani ghaa voto, me uoneoneaa tamam me kinam.”

²⁰ Me ghe liula me ghe uela va, “Tisa, isaa ona inangari nipaopao ngaghe usilaala nau aliki taita aghi.”

²¹ Iesu ghe tara usiusiela me ghe aielousieiniela, me ghe uela etana va, “Kasina ateva voto karika ughe gheleiela. Lao sio me ulaa tau lao ghinnaninim me la poli, me ulaa tau lao viliki veu ta lo atoa karika righi ghinnaniira, me aue utau peipeiena epona liu, me umae aimuli etaghi.”

²² Me taumattu ngateva oia nannaane ghe katungailiila tale isaa o inangari, me ghe alousiusila me ghe kasula, poli tue peipeiena ia.

²³ Me Iesu ghe aitarala me ghe uela ta kapuna disaepolo atoa va, “Tue peipeiena atoa aue aanasaaili etaira tani sso tale ararimangalina ateva God.”

²⁴ Me disaepolo atoa laghe soghiaala tani nongo inangarina Iesu. Iesu ghe mene ppooaa tee tau lao sio va, “Aliko etoa, tani sso tale ararimangalina ateva God, aanasa ia.

²⁵ Marova masukasukale ta teva kamolo tani kupi sso tale teae mata raum, aue emasukasukaleaili tee ta teva tue peipeiena tani kupi sso tale ararimangalina ateva God.”

²⁶ Mausina avalua o me disaepolo atoa laghe soghiaa saasakiaa teeila inangarina Iesu me ngila ghe aikolomieinila va, “Arova isaa avalua o, see nonga erooro tani saanga?”

²⁷ Iesu ghe pasiaala matane etaira me ghe uela va, “Ta taumattu ngatoa, karika la rooro, me ta God la rooro, poli God erooro tani ghelei ekapa voto.”

²⁸ Me Pita ghe tiuaala tani auliaa ta Iesu va, “Utara, ami ghe kasu vuli ekapannaailiila voto, me ami ghe aimuli teeiola.”

²⁹ Me Iesu ghe uela va, “Aghaaulia ngakoronna etaimim va see ia taumattu ngateva eamue-mueieghi me uunguaa masi kiukiu me ghe kasu vulila tanganuena, tuena atoa, nengana atoa, kinna me tamane me natuna atoa me umane utana,

³⁰ aue eghaa sae ta kateva ai (100). God aue etau lao oroi voto etana. Nau ta etokatoka tale kosa ateva oia, voto aue eghaa aue eoroieili, me aue elau voto llo peina ghe kasu vulila, aue eghaa oroi ale me tuena me nengana me kinna me natuna me umana utana. Katoa taumattu aue la ghelei voto sesa etana, me emulina aue eghaa mauue ateva etokatoka liu.

³¹ Me oroi ila taumattu ngatoa matuutuliena ila aue la sioaili euu, me see ila lo atoa arariira euu aue la matuutuliena.”

*Iesu ghe auliaala va aue emate me emene totu
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe mene kasukasu elaolao eJerusalem. Iesu ghe mueainila me kapuna disaepolo atoa laghe soosoghiaa voto laghe taatara ta Iesu. Taumattu ngatoa laghe aaimuli usi tee Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe maamatautu. Iesu ghe mene kolola kasangaulu ghalua (12) kapuna disaepolo, me ghe mene aulia ngaotula voto aue elutu ta maamauluaane.

³³ Ghe uela va, “Am nongo! Nau eteva ngita laa sosso eJerusalem aue la tau lao Natuna ateva Taumattu ngateva ta nimaira namu ngatoa ta pristi etoa me tau ngai aapasunga tale inangari nipaopao atoa, me aue la ghelei niaisakei etana, me la tingina aitaaua tale niaisakei eteae va la uvi ematea. La ruu o, me la taue lao ta nimaira mene katoa ppae karika va aJiu ila.

³⁴ Me ila o katoa ppae taumattu aue la ghauliaa inangari niattara etana, la kanusueinia, me la uetaia, me la uvi ematea. Emate me vara aiaakotonna ateva nau, aue etotu.”

*Jeimis me Jon lalu ghe aloanna tani namuu
(Mat 20:20-28)*

³⁵ Jeimis me Jon, natuna ilalua Sebedi, lalu ghe mae sio ta Iesu me lalu ghe kolomiela va, “Tisa, angalu aloanna tani kolomio tale kateva voto, me angalu aloanna va ughelei ia o voto ateva etaingalua.”

³⁶ Me Iesu ghe kolomilaluela va, “Sa ateva amalu aloannaia va agheleia etaimalua?”

³⁷ Me lalu ghe uela etana va, “Nau eteva ukingi, kateva etaingalua etoka tale pai muenna ativilau, me kateva tale pai uaise ativilau.”

³⁸ Vara me Iesu ghe uela etairarua va, “Karika amalu tani kilakila amasina llo voto amalu kookolomieghi etana. Koti karika amalu rooroo tani ropi tale kapa ateva nimmarikana anga ghaainasiaa tani ropia? Me tani suu tale lo ateva nisuu anga ghaainasiaa tani suu etana?”

³⁹ Me lalu ghe uela ta Iesu va, “Angalu rooroo.”

Me Iesu ghe uela va, “Koronna. Kapa ateva anga ghaainasiaa tani ropia, aue amalu ropi tee etana, me nisuu eteva anga ghaainasiaa tani suu etana aue amalu suu etana.

⁴⁰ Me see ia lo ateva aue etoka tale pai muenna ativilau me tale pai uaise ativilau, karika uunguaaghi tani tau aatu; karika. Llo o aitokatoka God ang ghe aimonomosiaala va uneira ila taumattu ngatoa God aue sui toongainila.”

⁴¹ Nau eteva disaepolo kasangaulu (10) laghe nongola inangari Jeimis me Jon, eghe sessailala etairarua.

⁴² Me Iesu ghe kolo aitaueinilala me ghe uela etaira va, “Am kilakila va lo atoa arariira atae va namuu ila ta tau ngeleka atoa, ila la gheeleei taumattu enim uungu aanasa etaira. Me lo atoa matuutuliena ila, la gheeleei saasakiaa etaira.

⁴³ Isaa o ase gheeleeiaaira erau mene toka elome etaimim, karika. Lo ateva taumattu ealoanna tani namuu elome etaimim, esio euu me egheleei nongina tau ngai nongonongo anna atoa.

10:38: Mak 14:36; Luk 12:50. **10:39:** Apos 12:2; Aotu 1:9.

10:42: Luk 22:25-26. **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35.

44 Me see ia lo ateva ealoanna tani muemue etaimim, ia aue ekapuimim tau ngai uungu ia.

45 Mausina avalua o, me Natuna ateva Taumattu ngateva karika ghe sio mae va taumattu ngatoa la uungu etana, karika. Ghe sio mae tani uungu etaira, me tani tau lao maamauluaane, tani ghaa oghi oroi taita me vause.”

*Iesu ghe ghelei emasinala mata salusalu eteva
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)*

46 Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe rekatala eJeriko, laghe aso taula, me ngila ghe anna tani mene kasu eJeriko. Ia me kapuna disaepolo atoa me taumattu ngatoa oroieili ila laghe ususia. Me Batimease, natuna ia Timease, ghe tokatoka tale sama salana atikirighi. Mata salusalu ia me uunguaane tani loo viliki veu tale taumattu ngatoa.

47 Me eghe nongola va Iesu aNasareti ia ange rekatala, me ghe taila tani ovaova atingina va, “Iesu, natuna ia Deivit, ualousiusi teeieghi!”

48 Oroil ila taumattu ngatoa laghe kisokisoia me laghe ue etana va, “Urau mene sama.” Me eghe mene ovaova anamungaili va, “Natuna ateva Deivit, ualousiusi teeieghi!”

49 Me Iesu ghe tinginala, me ghe uela va, “Am kolo taue mae.”

Me laghe uela etana va, “Umasimasi, tingina saela, ange kolokoloo tani lao etana.”

50 Vara me ghe uei vella unna aiaasae ngeleka ateva, me ghe tingina parasi saela me ghe lao sio ta Iesu.

51 Me Iesu ghe kolomiela va, “Sa ateva ualoannaia va agheleia etam?”

Me mata salusalu eteva ghe uela va, “Vau eteva! Aghaloanna tani taatara.”

⁵² Me Iesu ghe uela etana va, “Kasula, ta unem niaikaaiaa ngeghelei emasinaiola.” Me arovaeaata ta matane alua ghe otila o, me ghe usila Iesu tapaa salana.

11

Iesu ghe ssola eJerusalem

(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ Nau eteva laghe mae akalakalangina sio eJerusalem, me eBetpeis me eBetani, masaliki eluae tale motouru eteva eOliv, Iesu ghe suula kapuna disaepolo alua,

² me ghe uela va, “Amalu lao tale masaliki eteae ita taataraiie ia o. Nau amalu rekata etana, amalu tara atingina natu donki eteva naunau etingina ia karika teva taumattu ghe sae toka me ghe ilou etana. Amalu pulakaia me amalu maeainia.

³ Arova teva taumattu eue etaimalua va, ‘Vaalua me amalu ghaaghaaia?’ amalu ue va, ‘Vau eteva ealoannaailia me auena emene oghieinie mae.’ ”

⁴ Me lalu ghe lao sio lalu ghe laa tara atingina sio natu donki eteva tapaa ngatamana tale ale ateva, tapaa salana, me lalu ghe pulakaiela.

⁵ Katoa laghe tiitingina laghe uela etairarua va, “Vaalua me amalu puupulaka donki eteva?”

⁶ Me lalu ghe auliaala saa llo Iesu ghe auliaala etairarua, me laghe tau vellalueta me lalu ghe kasula.

⁷ Lalu ghe laoainie sio ta Iesu. Lalu ghe alokoi saela uneirarua aiaasae ngeleka etana me Iesu ghe laa sae toka etana.

⁸ Me oroieili ila lo atoa laghe tiuaala tani llu velu uneira aiaasae ngeleka epona tale salana atikirighi. Mene katoa laghe laa saisai laa ootou, me laghe veluvelu epona tale salana atikirighi.

⁹ Lo atoa laghe kasukasu emua me lo atoa laghe usiusia laghe ovaova tani ue va,

“Tau sae ararina atea God!

God aue earangise lo ateva emaema elome tale ararina atea Vau ngepona ateva!”

¹⁰ “Niarangise tale ararimangalina ateva tuvuita ateva ta Deivit aue emae!”

“Tau sae ararina atea God iaaili epona!”

¹¹ Iesu ghe ssola eJerusalem, me ghe kupi ssola tale ale manga ateva, me ghe aaitaraa see tale voto atoa. Me ia o ang ghe elo alaila me Iesu ghe kiri lao sio eBetani tee me kapuna kasangaulu ghalua (12) disaepolo.

Iesu ghe kasikienaala fig atea

(Mat 21:18-19)

¹² Elue talua, laghe kasu vulila eBetani, me Iesu ang ghe maamaloo.

¹³ Eghe taatara amasau lao sio me ghe tarala fig atea uruenaaili ia. Me ghe lao sio tani taraia va arova righi uene. Me nau eteva ghe laa rekataa sio, ghe tarala va uruna nonga, poli karika ghe ghaa nauna tani kune.

¹⁴ Vara me Iesu ghe uela tale ai eteae va, “Karika teva aue emene nama righi uem!” Me kapuna disaepolo atoa laghe nongoala.

*Iesu ghe kupi ssola tale ale manga ateva
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)*

¹⁵ Nau eteva laghe rekatala eJerusalem, Iesu ghe ssola tale ale manga ateva, me ghe tiuaala tani sungi veluvelu lo atoa laghe aaitauaa me laghe poppoli. Eghe sau etakila tevoa atoa uneira ila lo atoa laghe aaikolikoliaa viliki veu, me aitokatoka uneira lo atoa laghe aaitaraa valusu,

¹⁶ me karika poi ghe aalona va toa la sau longoti righi peiira eleka nongina ale manga ateva.

¹⁷ Vara me eghe tiuaala tani apasunga tale taumattu ngatoa. “Karika am ghe kilala llo laghe pitila tale Uru ngai Manga ateva, ghe uela va,

“ ‘Aleghi ale manga ateva aue la ghasea va
ale ailooloo sae ia tale taumattu ngakapa atoa
tale anua akapa atoa’ ”

Me am, ngam gheeleiela ‘nongina va aleira ale niaisulia ia tau niainao atoa!’ ”

¹⁸ Namu ngatoa ta pristi etoa me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao laghe nongola voto oia, me ngila ghe paepae righi salana tani uvi emate Iesu, me laghe maamatautainia, ta poli taumattu ngakapa atoa laghe oouna tee inangarina.

19 Elo alai tale ia o nau eteva, Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe kasu vulila* masaliki taatara ateae.

Taumattu eaiesoa ngakoronna me ekokkolomi sae aue eghaa voto
(Mat 21:20-22)

20 Elue talaua poopooa, Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe kasukasu elaolao, me laghe tarala fig ateae ta ang ghe mmatela. Oane me ia akapaaili ai eteae ghe mmatela.

21 Pita ghe mene nnaa lao sio sa ateava Iesu ghe ppooainiela tale ai eteae. Ghe uela va, “Tisa, tarala, fig ateae ughela kasikienainiela ange mmatela!”

22 Iesu ghe liula etaira me ghe uela va, “Am aiesoaa ta God.

23 Aghaaulia ngakoronna etaimim va, see arova eue tale motouru eteva o va, ‘Ukasu me ughoa katuu elamana,’ isaa o voto aue elutu etana, arova eaiesoaa tale urunguitanina ateava me karika eghaaghalua nannaane, voto o aue elutu.

24 Liuna avalua o me aghaauliaa etaimim va, sa ateava am kolomia tale uneimim nilooloo sae, me am aiesoaa va angam ghaala, aue am ghaa me aue kaluimim.

25-26 Me nau am tingina me am looloo sae, am kkaluaa sesa katoa la gheeleei etaimim, me

* **11:19:** *Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe kasu vulila* Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, *Iesu ghe kasu vulila.* **11:23:** Mat 17:20. **11:24:** Mat 7:7. **11:25-26:** Mat 6:14-15.

Tamaimim ateva epona liu aue ekkaluea tee gheeleiaaimim sesa.”†

*Nikokkolomi tale matuutulienaane Iesu
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)*

²⁷ Laghe kiriaa mae sio eJerusalem, me vara Iesu ghe kasukasu elome tale ale ngeleka etiulu tale ale manga ateva, me namuu ta pristi etoa me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao me namu ngatoa laghe mae sio ta nge-tana.

²⁸ Me laghe uela etana va, “See ghe tau aatu sio matuutuliena etam, me see ghe sungiola tani mae ghelei isaa oia voto?”

²⁹ Me Iesu ghe uela etaira va, “Akolomiem mua tale kateva nikokkolomi, me arova am liu emasinaia, aue aghauliaa etaimim va see ghe tau mae sio matuutuliena etaghi.

³⁰ Am liu etaghi va see ghe tau lao sio matu-utuliena ta Jon me ghe aasuu taumattu: Vau ngepona ateva o nim taumattu?”

³¹ Me ngeila ghe tingina aissakea va sa ateva la ghaulieinia etana, “Arova ita ue va, ‘Vau ngepona ateva,’ aue eue va, ‘Me vaalua me karika am ghe aaikaaiia ta Jon?’

³² Me arova ita ue va, ‘Nim taumattu’...” (Laghe maamatauta taumattu ngatoa, poli taumattu ngakapa atoa laghe anna va Jon propete ia.)

³³ Liuna avalua o laghe liula me laghe uela ta Iesu va, “Karika ami kilakila.”

† **11:25-26:** Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, ²⁶ *Marova am tam kkaluea, Tamaimim ateva epona liu karika aue ekkaluea tee eleiaaimim sesa.* Utara Matiu 6:15.

Me Iesu ghe uela etaira va, “Aghi tee, karika aue aghauliaa etaimim va see ghe tau mae sio matuutuliena etaghi.”

12

Kiukiu niaimatoonga tale sesa tau ngeutana atoa laghe aaitaraa utani uaeni etingiu

(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Iesu ghe tiuaala tani aippooaa tee taumattu ngatoa tale kiukiu niaimatoongana atoa va, “Kat-eva taumattu ghe pasala utani uaeni etingiu, me ghe iri taliaala valavala atea, me ghe kaila aimonnaa uaeni eteva, me ghe atulula aitiketike ateva. Vara me ghe taue lao sio ta katoa tau ngeutana tani aitarainia, me ghe kasu emasaula.

² Nau eteva utana atingiu ghe matuela, ghe suula kateva kapuna tau ngai uungu tani laa tara lo atoa laghe aaitaraa utana atingiu me aue ghe ghaa righi ue uaeni.

³ Lo atoa laghe aaitaraa utana atingiu laghe llotiela, me laghe uvi saasakieiniela, me laghe sungi veluela, me karika ghe ghaala righi ue uaeni.

⁴ Vara me ghe mene suula mene kateva kapuna tau ngai uungu tani mene lao etaira. Laghe mene lloti etokaiela, me laghe paru rriila uruna ateva, me laghe apalataiela.

⁵ Ghe mene suula mene kateva, lo ateva o tau ngai uungu laghe uvi emateala. Oroieili ila lo atoa ghe mene sungilala kateva kateva ghe laolao; katoa laghe nim uvilala, me katoa laghe uvi ematelala.

⁶ “Kateva nonga ia taumattu ghe tokala, natuna ia ghe tani aaielousieinia, ghe airuuruula tani sungia ta ghe ue va, ‘Aue la oneoneaa natughu eteva.’

⁷ “Nau eteva lo atoa laghe aaitaraa utana atingiu laghe taraiela, laghe aippooa ngaitauaala elome etaira va, ‘Taumattu ngateva okae aue eghaa akapa llo oia. Ita uvi ematea, me ita ghaa utana atingiu me ekaluita ia.’

⁸ Laghe llotiela, me laghe uvi emateala, me laghe sau velue ghoala eleka tale utana atingiu.

⁹ “Sa ateva taumattu ngateva, umana ia utana atingiu, aue egheleia? Aue emae euvi ematela me emene tau lao utana atingiu ta katoa ppae.

¹⁰ Koti karika am ghe ritila tale Uru ngai Manga ateva? Eue va,

“ ‘Atu eteva tau ngai atulu ale atoa laghe ratiela ghe aitiutiula tale atu ekapa atoa tani suei ale ateva;

¹¹ Vau palepale ghe gheleila isaa o voto me taataraane masinaaili ta mataita.’ ”

¹² Namu ngatoa laghe nongola me laghe kilala va Iesu ghe aauliaa teeila tale kiukiu niaima-toonga. Laghe aloanna tani kuneaia, me laghe nim maamatauta taumattu ngatoa, me laghe tau veluela, me laghe kasula.

*Tani tau lao takis ta Siisa
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Laghe suula katoa tana Paresi me katoa tana kapuna Herot tani laa ghareaa Iesu va ghe

ppooaa righi inangarina, me laghe ghaaia me laghe laa ghatinaia tale niaisakei.

¹⁴ Nau laghe lao sio, laghe uela va, “Tisa, io nau ekapa atoa uauliaa nonga voto koronna. Karika unannangaili saa llo taumattu ngatoa la annaa, me karika utaatara taumattu tale naanamungaaira me uunguaaira, me uaapa-sunga ngakoronna salane God. Vaalua? Masina tani taula takis ta Siisa? Ita taula, o karika ita mene taula?”

¹⁵ Me ia ghe kilakilaaili va usimaghalue ila, me ghe uela etaira va, “Vaalua me am tootoon-gainaghi? Ghaa mae tivilau viliki veu me atara.”

¹⁶ Laghe tau lao sio viliki veu etivilau etana me ghe uela etaira va, “See tootoona ateva me ararina ateae o?”

Me laghe uela va, “Siisa.”

¹⁷ Me Iesu ghe liula me ghe uela etaira va, “Am taula voto kanna Siisa ta Siisa, me voto kanna God ta God.”

Me laghe soghiaala tani nongo llo ghe auliaala.

*Maulue ateva tale kosa ateva auena emae
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)*

¹⁸ Sadiusi etoa, karika la ghaaiesoaa tale nitotu tale nimate, katoa etaira laghe mae sio ta Iesu me laghe uela etana va,

¹⁹ “Tisa! Moses ghe piti elokoila va arova taita ateva lailai ia emate me karika righi natuna, nengane ateva aue eghaa vausenna ateva ang ghe raue vuluela, me aue natuirarua aitiutiu eteva aliki, la nnainia va natuna ia tuena.

²⁰ Tue me nenga ghaitu (7). Aitiutiu eteva ghe laila, me karika righi natuna me ghe matela.

²¹ Ghaluene ateva ghe ghaala vausenna ateva tuena, ghe raue vuluela. Me ie tee ghe mene matela nau karika righi natuna. Ase voto ateva o ghe mene lutula ta aiaakotonna ateva aliki.

²² Tue me nenga ghaitu laghe ghaala vause ateva, me karika righi natuira me laghe matela, me vause ateva ghe mate aruula.

²³ Nau nitotu tale nimate, see aue evausenna ia vause ateva o, poli ila akapa laghe laila etana?”

²⁴ Iesu ghe liula me ghe uela va, “Nannaaimim karika ghulughuluena, poli karika am kilakila Uru ngai Manga ateva me sarasarakaniaane God.

²⁵ Nau God aue etotu taumattu matena, taita atoa me vause atoa karika aue la lai; aue la nongina ensolo atoa epona liu.

²⁶ Me tale nitotu ta taumattu matena, karika am ghe ritila tale unna vuku eteva Moses, tale kiukiu natu ai erighi, God ghe uela va, ‘Aghi kapuna Goto ieghi Abraham, Aisiki me Jekop.’

²⁷ God karika va kapuira Goto ia lo atoa taumattu matena ila, ta kapuira Goto ia lo atoa maulue ila. Am Sadiusi etoa, inangariimim nim kamena.”

*Mata ngemua ateva inangari nipaopao
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Tau ngai aapasunga ngateva tale inangari nipaopao ghe usila tani nongo nau eteva Sadiusi etoa laghe sama teela Iesu. Ghe nongola va Iesu ghe liu emasinaailiila inangariira Sadiusi

etoea. Liuna avalua o me ghe kolomila Iesu tale nikokkolomi eteva va, “Sa ateva inangari nipaopao mata ngemua ia me namuu ia tale isaa akapa inangari nipaopao?”

²⁹ Iesu ghe liula me ghe uela va, “Mata nge-mua ateva voto va, ‘Israeli etoea, am nongo, Vau palepale ateva kapuimim ia, ia nonga vau tuungi ia.

³⁰ Uaielousiaa Vaum ateva kapum Goto ia tale urunguitanim ateva, me tale maamauluaam, me tale nannaam, me tale sarasarakaniaam akapa.’

³¹ Me aiaaghaluena ateva inangari nipaopao eue va, ‘Uaielousiaa taumattu ngateva kalakalangina ia etam, nongina uaielousieinio.’ Inangari nipaopao alua o, namuu ilalua tale isaa akapa inangari nipaopao.”

³² Me tau ngai aapasunga ngateva tale inangari nipaopao ghe uela va, “Masinaaili, tisa. Koronna llo inangari nguauliaala va Vau eteva epona liu ia nonga Vau palepale ia, karika mene teva nongina ia.

³³ Me ita aielousiaa Vau ngepona liu eteva tale urunguitaniita, me tale nannaaita, me tale sarasarakaniaaita, me ita aielousiaa taumattu ngatoa kalakalangina ila etaita, nongina ita aaielousieinita. Poli masina tani aimuli tee inangari nipaopao alua o, me tani ghelei asease aiaavusuvusuna.”

³⁴ Iesu ghe nongo kilala alomasaanganiaane taumattu ngateva o, me ghe uela etana va, “Io karika masau io tale ararimangalina ateva God.”

Ghe ruu evaluela o me ila akapa laghe matautula tani kolomi Iesu tale mene righi nikokkolomi.

See tuvuna ia Mesaea?

(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Iesu ghe tokatoka elome tale ale manga ateva me ghe aapasunga voto ta taumattu ngatoa. Ghe ue va, “Vaalua me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao la uue va Mesaea tuvuna ia Deivit?

³⁶ Me Spirit Manga ateva ghe tokala ta Deivit, me Deivit ghe uela va,

“Vau eteva ghe uela ta kapughu vau eteva va,

“Toka siola tale pai muenna ativilau

lomose ta aghatoka sio lo atoa la sessa teeio euu, me uatingina saooa kkem etaira.” ’

³⁷ Deivit ghe uela va Mesaea vauna ia. Vaalua me ghele mene tuvuna ia?”

Oroiannaaili taumattu laghe nongonongoa me laghe maamasiangaili llo ghe aauliaa.

Tau ngai aapasunga atoa tale inangari nipaopao

(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Nau Iesu ghe mene aapasunga, ghe uela va, “Am taatara amasina tale gheegheleiaaira, tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao. La ghaloanna nonga tani asae masi ghinna nongina namu ngatoa, me tani ghaa nioneoneaa tale tummatavanga.

³⁹ Me ila la ghaloanna tani toka tale masi aitokatoka uneira namu ngatoa tale ale nivelu eitaua ngatoa, me tale ninamanama atoa.

⁴⁰ Tisa ngatoa la kamekame vause atoa raue vulu ıla me la ghainao peiira, me la ghaitaratarainila tani ghelei aluse nilooloo sae atoa. Nau niaisakei, aue la ghaa nimmarikana namungaili.”

Kanna opring vause raue vulu eteva
(Luk 21:1-4)

⁴¹ Iesu ghe ssola tale ale manga ateva me ghe toka siola ta pai kativilau tale voto ateva la kaakaai viliki veu, me ghe taatara taumattu ngatoa laghe kaakaai kaluira viliki veu. Oroi tau peipeiena atoa laghe kaakaai oroieili kaluira viliki veu.

⁴² Vara me vause raue vulu eteva, karika tau peipeiena ia, ghe kaaila tapiri viliki veu eluevilau.

⁴³ Iesu ghe kolola kapuna disaepolo atoa me ghe uela etaira va, “Aghaulia ngakoronna etaimim va ia o vause ateva ange kaaila oroi viliki veu tale aikaai viliki veu eteva, me katoa la kaaila malaki.

⁴⁴ Ta ıla akapaaili, la kaaila kasina nonga un-eira viliki veu, me oroi isaa elo ale, me ia o vause ateva etau ekapa lao sio unna viliki veu tale aikaai viliki veu eteva, karika righi viliki veu tani mene poli righi peina.”

13

Aue la tturuu ale manga ateva
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Nau Iesu ghe kupi ghoala tale ale manga ateva, kateva tana kapuna disaepolo ghe uela

etana va, “Tisa, tarala masi atu etoa namungaili ila, me masi ale atoa.”

² Iesu ghe liula me ghe uela va, “Utaatara kinatama ale okae? Karika teva atu aue etoka saooa ta mene kateva. Aue taumattu ngatoa la puli reerekata isaa akapaaili oia voto.”

*Iesu ghe aulia ngaotula sesa nau aue emae
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)*

³ Nau eteva Iesu ghe nim tokatoka poi sio tale motouru eteva eOliv tale pai kativilau tale ale manga ateva, me Pita, Jeimis, Jon me Andru laghe mae sio tani kolomi einaoa,

⁴ laghe uela va, “Auliaala etaimami, isaa o voto lovisaa elutu? Me sa aimatootoongana aue elutu, me auena voto o emae?”

⁵ Iesu ghe uela etaira va, “Am paniem, teva taumattu erau kameam.

⁶ Oroil ila lo atoa aue la mae tale ararighi eteae, me aue la ue va, ‘Aghi oia Mesaea ngateva,’ me aue la kame oroieili taumattu ngatoa.

⁷ Me nau am nongo niaiuvi me kiukiuna, am rau mene matautu. Isaa o voto aue elutu, me airuuruu tale kosa ateva karika ghe mae.

⁸ Patunganua atoa aue la ghaiuvieinila; me ararimangali etoa aue la ghaiuvieinila tee. Aue rukeruke atoa la ruke kasina voto tale kosa ateva me maloo atoa aue la lutu tee. Isaa o voto aue enim aitiutiu tale nimmarikana, nongina mmarikana eghaaghaa kinna ateva aliki eteva nau elutulutu.

⁹ “Am oia am anguu taatara, ta isaa toko voto aue elutu. Am aue la kuneiem me la laoiniem

tale liu niaisakei. Aue la mae la uviem tale ale nivelu eitauaa, me aue la ghatingingaiem emua ta gavana ngatoa me kingi etoa poli ararighi eteae, me aue am roorroo tani auliaa masi kiukiu tee etaira.

¹⁰ Me mata ngemua ateva voto, masi kiukiu oia etani lao akapa see tale patunganua akapa atoa.

¹¹ Nau eteva la kuneiem me la laoainiem tale liu niaisakei, karika am mene matautu, me am annaa va sa ateva aue am aulieinia; ia o nau eteva, am ppoaaa voto God aue etau aatu tale nannaaimim. Poli inangari am ppoaaa karika va inangariimim; ta inangarina Spirit Manga ateva.

¹² “Taumattu ngatoa aue la tau velu tueira me nengaira atoa ta lo atoa aue la uvi ematela, me tamaira atoa aue la ghelei tee ta natuira atoa. Aliko etoa tee aue la ssa tee tamaira me kinaira atoa, me aue la uvi ematela.

¹³ Taumattu ngakapa atoa aue la ssa teeiem poli ararighi eteae. Me see etingina akorokorongana tale unna niaikaaiiaa tale airuuruu, maamaulu-aane aue esaanga.

Voto sesaaili aue emae
(*Mat 24:15-28; Luk 21:20-24*)

¹⁴ “Nau am tara voto sesaaili elutu tale voto karika liuna tani lutu me eghelei taumattu ngatoa la kasu me ale manga ateva aue enim toka, (lo ateva taumattu aue etara kila aue ealomasaanga) lo atoa elome eJiudia am ilou sae tale motouru.

¹⁵ Me karika teva etokatoka eleka tale alena ateva emene kupi sso elo ale me esso ghaa righi voto.

13:11: Luk 12:11-12. **13:12:** Mat 10:21. **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21. **13:14:** Den 9:27; 11:31; 12:11. **13:15:** Luk 17:31.

¹⁶ Karika teva eutana emene kiri lao tanganu-ena me elaa ghaa teva unna aiaasae ngeleka.

¹⁷ Alousiusi ta lo atoa la suusunuku me lo atoa la sussu tale isaa o nau!

¹⁸ Am looloo sae va voto o erau mene lutu tale nau kkaili,

¹⁹ poli voto sesa tale nau o, aue esesaaili tale isaa too nau ang ghe lao sio. Tale kosa ateva oia, karika aue emene righi ase nau evalua o, nongina aitiutiu nau God ghe gheleila kosa ateva me nau ghaine, me auena karika aue emene righi voto avalua o elutu.

²⁰ Arova Vau palepale ateva karika ghe nnaala tani atukuna isaa o sesa nau, taumattu ngakapa atoa aue la ghele raua, me poli enannangaili isaa o taumattu ghe suitoongaala, liuna avalua o me aue eatukuna isaa o nau.

²¹ Aue lo ateva o nau arova toa la ue etaimim va, ‘Tarala, Mesaea ngateva toko!’ me mene, ‘Tarala, ie too!’ karika am mene aikkaaiaa inangariira.

²² Ta poli katoa taumattu aue la mae me aue la kame va, ‘Aghi Mesaea ngateva,’ me mene katoa aue la kame va, ‘Aghi propete ieghi’ aue la mae la ghelei aimatootoongana me voto tani apasunga sarasarakaniaaira tani kame taumattu Vau palepale ghe suitoongaala, kotiva isaa o voto aue eroo.

²³ Liuna avalua o me aghaauliaa va am taatara amasina, voto akapa oia ngaghe aulia ngamue-mue alokoila etaimim, me auena elutu.

*Maemaeane Natuna ateva Taumattu ngateva
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)*

24 “Tale isaa o nau me sesa nau auena,
 “ ‘sinaka ateva aue esaurrom,
 me ulana ateva karika aue emallanga,
 25 me katto atoa elomarase aue la katuu,
 me voto atoa korokorongana ila elomarase
 aue la ghaisiisia.’

26 “Me aue la tara Natuna ateva Taumattu
 ngateva aue emae tale urukookoo. Emae tee
 korokoronganiaane me kinatama mallangina.

27 Me aue esungi ensolo atoa la lao tale ghaata
 aighoughou tale kosa ateva tani kolo aitauaa lo
 atoa ghe suitoongainilala, tale kosa akapa ateva.

Am ghaa ninannaa tale fig atee
(Mat 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 “Am rooroo tani ghaa alomasaanga tale
 kiukiu niaimatoonga tale fig atee. Nau eteva am
 tara ai etee ange tulutulu, am kila va masi nau
 tale sinaka ateva ange kalakalaala.

29 Liuna avalua o, nau eteva am tara isaa o
 voto, aue am kila va ange kalakalanginala, tapaa
 ngatamana.

30 Aghaaulia ngakoronna etaimim va lo ateva
 oia vituu karika poi aue ekapa me isaa o voto aue
 elutu.

31 Elomarase me kosa ateva oia aue ekapa me
 inangarighi karika poi aue ekapa.

Karika teva ekilakila nau isaa o voto aue elutu
(Mat 24:36-44)

32 “Me ia o nau eteva o aoa ngateva, karika teva
 ekilakilaia. Ensolo ngepona liu tee atoa karika

la kilakila, me Natuna tee. Nim Tamaghi nonga ekilakila.

³³ Am anguu taatara me am aimonomosiaa* poli am tam kilakila va saa nau eteva isaa o voto aue emae.

³⁴ Nonginaaili taumattu ngateva ang ghe kasukasu vuli tanganuena, me ghe taula niuungu ta kapuna tau ngai nongonongo anna atoa. Ghe aikoitaala niuungu ta kateva kateva etaira, me ghe uela ta lo ateva ghe aaitoiaa atamana atee va eanguu taatara.

³⁵ “Mausina avalua o me am anguu taatara atoka poli karika am kilakila va lovisaa tau ngalena emene kiriaa: aue elo alai, o eleivoo, o elopai, o elue talaua.

³⁶ Erau rekata parasi va etaraiem ta am aseasekanua.

³⁷ Voto aghaauliaa etaimim, aghaauliaa tee ta taumattu ngakapa atoa va, ‘Am anguu taatara atoka!’ ”

14

*Laghe paepae salana tani uvi emate Iesu
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)*

¹ Kasi ghalua nau me auena niaimonomosiaa tale nivelu eitaua ngateae ta Pasova ngateva me nivelu eitaua ngateae tale verete karika righi isti etana ghe mae, me namu ngatoa ta pristi etoa me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao ngila ghe paepae righi salana tani kune aisulia Iesu me la uvi ematea.

* **13:33:** *aimonomosiaa* Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, *aimonomosiaa me am looloo sae.* **13:35:** Luk 12:38.

² Laghe uela va, “Ita rau mene ghelei tale nau nivelu eitauaa, ta taumattu ngatoa la rau tiuaa teae niaiuvii.”

Vause ateva ghe kaola llo masi ngusungusuaane ta uruna Iesu
(*Mat 26:6-13; Jon 12:1-8*)

³ Iesu ghe tokatoka eBetani tale alena ateva Saemon emua arau anna tasussuku eteva. Nau Iesu ang ghe namanama, me vause ateva ghe sso tee mae aikakkaai eteva, laghe gheleieia tale atu eteva alabasta ia, pasu ia tale aiaaoo masi ngusungusuaane laghe gheleieia nonga tale oane natu ai erighi la koloa va nadi ia, aipolina namungaili. Ghe ghelei polakila aikakkaai eteva me ghe kaola aiaavusuvusuaena ateva ta uruna Iesu.

⁴ Katoa taumattu laghe tokatoka ghe sessailala me laghe aippooaa elome etaira va, “Vaalua me eruuruungia aiaaoo ateva masi ngusungusuaane?”

⁵ La rooroo tani polia ta kotolu ai (300) silva koen,* me viliki veu la tau lao ta taumattu karika righi peiira.” Me laghe kisokisoia.

⁶ Me Iesu ghe uela va, “Ratiela! Vaalua me am poppooaa teeia? Ange gheleila masi voto etaghi.

⁷ Llo taumattu karika peiira la tokatoka teeiem nau ekapa atoa. Am rooroo tani sausila nau eteva am aloanna. Aghi karika aue atoka teeiem nau ekapa atoa.

14:3: Luk 7:37-38. * **14:5:** *silva koen* Silva koen ativilau (denarius) erooroo aipolina kateva nau. **14:7:** Diut 15:11.

⁸ Nge gheleila voto erooroo tani ghelei; ange kaola aiaaoo masi ngusungusuaane ta vilikighi tani aimonomosiaa ngamuemua tale nikkaiaa.

⁹ Aghaaulia ngakoronna va eaa aue la ppooaa masi kiukiu eteva tale kosa ateva, aue la ghauliaa tee masi gheeleiaane vause ateva oia, tani nnainia.”

¹⁰ Me Jiudas Iskariot, kateva ta kasangaulu ghalua (12) disaepolo, ghe lao sio ta namu ngatoa ta pristi etoa tani taula Iesu ta nimaira.

¹¹ Laghe nongo avaluela o me laghe masimasila, me laghe gheleila inangari nialokoi va aue la taula righi viliki veu. Me Jiudas ghe tiuaala tani pae salana tani tau lao Iesu ta ngetaira.

Iesu ghe namanama teela kapuna disaepolo atoa

(Mat 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

¹² Tale aitiutiu eteva nau tale nivelu eitauaa tale verete karika righi isti etana, nau eteva laghe uviuvi emate Pasova sipsipi eteva, kapuna disaepolo atoa Iesu laghe mae sio me laghe uela etana va, “Eaa uanna va ami laa ghaimonomosiaa voto me ughelei ninamanama atea ta Pasova?”

¹³ Liuna avalua o me ghe suula ghalua tani kapuna disaepolo. Ghe uela etairarua va, “Amalu lao tale masaliki taatara atea, me nau amalu tara taumattu ngateva, esuusunuki aikaai manu eteva, amalu usia.

¹⁴ Lo ateva ale elaa kupi sso etana, amalu ue ta tau ngalena va, “Tisa euela va: Eaa ia lo atiulurum aue atoka etana, me aue anama Pasova ngateva tee kapughu disaepolo atoa?”

¹⁵ Me aue eapasunga rum atiulu epona namuu ia, me ngeila aimonomosiaa ngatokaiela. Amalu aimonomosiaa aneita inana tale ia o rum atiulu.”

¹⁶ Disaepolo alua lalu ghe lao sio tale masaliki taatara atae, me lalu ghe saopi ekapala voto Iesu ghe auliaala. Me lalu ghe aipanipaniaala inana tale Pasova ngateva.

¹⁷ Vara elo alai me Iesu me kasangaulu ghalua disaepolo laghe rekatala.

¹⁸ Laghe tiuaala tani namanama, me Iesu ghe uela etaira va, “Aghaaulia ngakoronna etaimim va kateva etaimim aue etaueghi lao ta nimaira tau ngai ssateeghi etoa. Taumattu ngateva ia oia ange namanama teeieghi.”

¹⁹ Disaepolo atoa laghe tiuaala tani alousiusi, me kateva kateva etaira ghe kokkolomi Iesu va, “Koti aghi, no?”

²⁰ Ghe liula me ghe uela va, “Kateva ta kasangaulu ghalua kapughu disaepolo, ita namanama aitaaua.

²¹ Poli Natuna ateva Taumattu ngateva aue elao nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa va emate. Me alousiusi tale taumattu ngateva etautau lao Natuna ateva Taumattu ngateva ta tau ngai ssateena atoa. Aue ghele masina etana arova ghe tam lutula.”

Iesu ghe tau lao sio verete me uaeni ta disaepolo atoa

(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20; 1 Ko 11:23-25)

²² Laghe namanama, me Iesu ghe ghaala verete ateva me ghe kaili emasina saela, me ghe piriela

me ghe taue lao sio ta disaepolo atoa, me ghe uela va, “Am ghaala. Isaa oia verete malataughu.”

²³ Me ghe mene ghaala kapa uaeni eteva, me ghe kaili emasina saela ta God, me ghe taue lao sio etaira, me ila akapa laghe ropila tale ia o kapa uaeni eteva.

²⁴ Me ghe uela etaira va, “Uaeni eteva oia raeghi ia tani ghelei ouna inangari niappooa ngaitauaa me aue eakalaa tani sausi oroi taumattu.

²⁵ Aghaaulia ngakoronna etaimim va karika aue amene ropi uaeni lomosi ta aropi ouna uaeni tale ararimangalina ateva God.”

²⁶ Me laghe ueila kkinari eteae, me laghe kupi ghoala tale masaliki taatara atea me laghe saela tale motouru eteva eOliv.

*Iesu ghe aulia ngamuemua alokoila
llo Pita aue eghelei*

(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

²⁷ Iesu ghe uela ta kapuna disaepolo atoa va, “Am akapaaili aue am ilou vulieghi, nongina Uru ngai Manga ateva eaauliaa. Eue va, ‘Aue auvi emate tau ngai toi sipsipi eteva, me sipsipi etoa aue la ilou reerekataa.’

²⁸ Me nau atotu tale nimate aue amuemue lao eGalilii me aue am laa taraieghi okae.”

²⁹ Me Pita ghe uela va, “Arova ila akapa la ilou vulio, aghi karika poi arooroo tani ilou vulio.”

³⁰ Iesu ghe liula me ghe uela etana va, “Aghaaulia ngakoronna etam va, ia o voo ngateva auena

14:24: Eks 24:8; Sek 9:11; Jer 31:31-34; 1 Ko 10:16; Hib 9:20.

14:27: Sek 13:7. **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7.

taita ateva paolo eaangari ghaluaata, aue uue akasina kotoluaata va karika ukilakilaieghi.”

³¹ Pita ghe aikaaia ngakoronganaaili liuna avalua o me ghe uela va, “Aue amate teeio, me karika arooroo tani ue va karika akilakilaio.” Ila akapa inangariira nongina Pita.

*Iesu ghe looloo sae eGetsemeni
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)*

³² Iesu me kapuna disaepolo atoa laghe lao sio tale voto ateva la kolokolo Getsemeni etana, me Iesu ghe uela ta kapuna disaepolo atoa va, “Am toka oia, me alaa looloo sae.”

³³ Me ghe kolola Pita, Jeimis me Jon va la usia, me nannaane ghe tiuaala tani maate, me ang ghe ateatea saasakiaa.

³⁴ Me ghe uela etairatolu va, “Maamaulu-aaghi ange sessaaili tee nialousiusi eteva, me egheleieghi arova amate. Am toka oia me am anguu taatara.”

³⁵ Ghe nim kasu tee lao sio, me ghe tau siola paane, me ang ghe looloo sae va, arova erooroo, isaa o sesa nau eghele kkelia.

³⁶ Me ghe uela va, “*Abba*,[†] Tamaghi, isaa akapa voto urooroo tani ghelei. Ughaa velu kapa nim-marikana ateva etaghi, me urau mene ghelei tale aloaloannaaghi ta ughelei tale aloaloannaam.”

³⁷ Ghe kiriaa lao sio ta disaepolo kotolu me ghe tarailotolla ta latolu ghe aseasekanua, me ghe uela ta Pita va, “Saemon, uaseasekanua? Karika urooroo tani anguu ta nim teva aoa?”

14:31: Jon 11:16. **14:32:** Jon 18:1. **14:34:** Jon 12:27. **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38. [†] **14:36:** Tale inangari nge Aramaik, “Abba” malloeana va “Tamaghi”.

³⁸ Am anguu taatara me am looloo sae ta God va karika am mene sso tale nitootoonga. Nan-naimim eanna tani ghelei voto, me vilikiimim mangoona.”

³⁹ Me ghe mene kasula tani looloo sae nongina ghe ghelei muela.

⁴⁰ Vara ghe mene kiriaa mae sio etairotolu me ghe mene saopilotolla ta latolu ghe aseasekanua, poli matairotolu ghe maamaateaili. Me karika latolu ghe kilakila sa ateva tani aulieinia.

⁴¹ Ghe kiriaa mae sio aiaakotonna me ghe uela etairotolu va, “Amotolu aseasekanua me amotolu maamatua ngatoka, va? Ange roola! Nau eteva ange rekatala. Am tarala, Natuna ateva Tau-mattu ngateva ngeila tautauela ta nimaira sesa taumattu ngatoa.

⁴² Amotolu totula me ita kasu! Lo ateva etau-taueghi lao ta tau ngai ssateieghi etoa ange reerekata.”

*Jiudas ghe tau lao sio Iesu ta
tau ngai ssateena atoa*

(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴³ Nau Iesu ghe samasama nonga me Jiudas, kateva ta kasangaulu ghalua (12) disaepolo, ghe rekata teela taumattu ngatoa. Laghe posoposo baenata atoa me tuku ngai etoa. Namu ngatoa ta pristi etoa, me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao, me namu ngatoa laghe sungilala.

⁴⁴ Lo ateva ghe taue lao sio etaira ghe auliaala aimatootoongana ateva va, “Lo ateva taumattu angusua, ia o lo ateva am kuneia me am kasueinia.”

⁴⁵ Nau ghe rekatala, ghe lao sio arau ta Iesu me ghe uela va, “Rabae!” me ghe ngusuela.

⁴⁶ Laghe kuneiela me laghe poso atinginaiela.

⁴⁷ Kateva tana taumattu ghe tiitingina ghe ghaala iemana baenata ateva, me ghe sai patela talingana ativilau kateva kapuna tau ngai non-gonongo anna namu ngateva ta pristi etoa.

⁴⁸ Iesu ghe liula me ghe uela etaira va, “Am anna va aghi tau niainao aghi, va am maeaa sio iemaimim baenata me tuku ngai tani ghaaieghi?”

⁴⁹ Nau etoa aghe tokatoka teeiem tale ale manga tani apasunga, me karika am ghe kunekuneieghi. Me masina, inangari tale Uru ngai Manga ateva ghaine elutu ekoronna.”

⁵⁰ Me ila akapa disaepolo atoa laghe aitiuaala, me laghe ilou vuliela.

⁵¹ Kateva aliki taita ghe ususia, ghe aaitiitiaa nonga kalio atiulu usousoana ia, nau laghe kune teeiela

⁵² ghe vella kaliona atiulu usousoana ia me ghe nim iloula karika kaliona.

Kansolo atoa laghe kookolomi Iesu

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵³ Laghe ghaala Iesu me laghe laoainie sio ta namu ngateva ta pristi etoa. Namu ngatoa ta pristi etoa, namu ngatoa, me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao, laghe velu eitauaala.

⁵⁴ Pita ghe aaimuli me karika ghe akalakalaa ta Iesu. Vara me ghe ssola tale valavala atea

ghe taataliaa alena ateva namu ngateva tale pristi etoa. Ghe toka tee siola kapuira tau ngai toitoi etoa pristi etoa tale sama kura atea me ghe maamaruu.

⁵⁵ Namu ngatoa ta pristi etoa me kansolo atoa laghe tootoongala tani pae teva taumattu ghe auliaa righi sesa gheeleiaane Iesu me laghe uvi ematea, me karika laghe tarala teva.

⁵⁶ Katoa taumattu laghe auliaa inangari kama mena tee Iesu, me inangariira laghe poppooa karika ghe laolao aitauaa.

⁵⁷ Vara me katoa etaira laghe tinginala me laghe aikamea teela Iesu tani ue va,

⁵⁸ “Ami ghe nongola ta ghe uela va, ‘Aghi aue arruti velu ale manga ateva taumattu ngatoa laghe atuluela ta nimaira, me elome tale kotolu nau aue aghatulu mene kateva, karika taumattu aue atulua ta nimaira.’ ”

⁵⁹ Me isaa o tee inangari laghe gheleila ghe aikasakasaliaala me ghe aitiuaala.

⁶⁰ Vara me namu ngateva ta pristi etoa ghe tinginala emua etaira me ghe kolomila Iesu va, “Karika aue uliu inangariira? Vaalua tale inangari la ghauliaa teeio?”

⁶¹ Me Iesu ghe nim maamatuaa tingina me karika poi ghe liula inangariira.

Me namu ngateva ta pristi etoa ghe mene kolomiela va, “Koronna va io Mesaea ngateva, natuna io Goto ateva taumattu ngatoa la tautau sae niarangise etana?”

⁶² Iesu ghe liula me ghe uela va, “Ue, aghi! Aue am tara Natuna ateva Taumattu ngateva ta

etoka sio tale pai muenna ativilau ta lo ateva sarasarakana ia, me esio tale karaane epona liu.”

⁶³ Namu ngateva ta pristi etoa ghe rasila gh-innanina, me ghe uela va, “Karika ita mene aloanna mene righi taumattu tani auliaa mene righi inangari.

⁶⁴ Ngam nongola ange ghaala liuna ateva God. Sa ateva am aloanna va ita gheleia etana?”

Laghe uela va, “Ange gheleila ssavoto, ita uvi ematea.”

⁶⁵ Me katoa etaira laghe tiuaala tani kanusuia; laghe iri rungaala matane tale kalio, me laghe tuutumaria ta nimaira, me laghe ue va, “Arova propete io, uauliaa va see ange uviuvio!” Me lo atoa la ghaitaraa ale manga ateva laghe ghaaiela me laghe tiuaala tani posalaia.

Pita ghe uela va etam kilakila Iesu

(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita ghe tokatoka euu, elome tale valavala atea, me kateva vause kapuna tau ngai uungu ia namu ngateva ta pristi etoa ghe mae sio etana.

⁶⁷ Nau eteva ghe tarala Pita ta ghe maamaruu, ghe lao akalakalangina sio me ghe taatara lao sio etana me ghe uela va, “Io tee ughe kasukasu tee Iesu aNasareti ia.”

⁶⁸ Pita ghe uela va, “Karika poi akilakila isaa ona inangari uauliaa.” Me ghe kasula me ghe kupi ghoala tale atamana atea. Vara me taita paolo ateva ghe aangarila.‡

14:64: Lev 24:16; Jon 19:7. ‡ **14:68:** Kasina uru ngai laghe pitila, karika laghe pitila va, *Vara me taita paolo ateva ghe aangarila.*

⁶⁹ Me ia o vause ateva tau ngai uungu ia ghe mene taraiela me ghe uela ta lo atoa laghe tiitingina teeia va, “Kateva tee o.”

⁷⁰ Me Pita ghe mene uela va, “Karika.”

Karika masau me lo atoa laghe tiitingina kalakalaa laghe uela ta Pita va, “Koronna io kateva etaira, poli io aGalilii io.”

⁷¹ Me Pita ghe aaulia ngakorokorongana va, “Koronnaaaili karika akilakila taumattu ngateva ona am aaulieinia. Arova anim kamekame, God aue eghelei righi voto sesa etaghi.”

⁷² Vara me taita paolo ateva ghe mene angari eghaluenela, me Pita ghe annaala inangarina Iesu ghe uela va, “Auena paolo taita ateva eaangari ghaluaata aue uue akasina kotoluaata va karika ukilakilaieghi.” Me ghe ngala alousiusieiliila.

15

Laghe laooa sio Iesu ta Paelat

(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

¹ Elue talaua poopooa, namu ngatoa ta pristi etoa, namu ngatoa, me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao, laghe velu eitauaala me laghe mae aitauaa sio nonga tale kateva ninannaa. Laghe irila Iesu, me laghe kasueiniela tani laoainia ta Paelat.

² Paelat ghe kolomiela va, “Io kingi io ta ajiu etoa?”

Me Iesu ghe uela va, “Ue, nongina uaauliaa.”

³ Me namu ngatoa ta pristi etoa laghe ppoaala ta Paelat oroi voto karika masina ta Iesu.

⁴ Me Paelat ghe mene kolomiela va, “Karika aue uliu? Tarala, oroi inangari ngeila auliaa teeio.”

⁵ Me Iesu karika ghe liula inangarina, me Paelat ghe soghiaala gheeleiaane.

Paelat ghe uela va la ghavukala sae Iesu tale aikotoo

(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39-19:16)

⁶ Paelat ghe gheelei kateva ase voto nau ekapa atoa nau Pasova ngateva. Ghe tautau velu lo ateva taumattu, taumattu ngatoa la ghanna va ekupi ghoa tale ale mata voovoo.

⁷ Taumattu ngateva, ararina atea ta Barabas, ghe tokatoka tale ale mata voovoo, ia me mene katoa taumattu, poli laghe aiuvii teela gavmani me laghe uvi ematela katoa tana taumattu.

⁸ Taumattu ngatoa laghe lao sio ta Paelat me laghe uela etana va eghelei voto nongina eghelei.

⁹ Paelat ghe kolomilala va, “Am anna va atau velu kapuira kingi eteva aJiu etoa?”

¹⁰ Poli Paelat ghe kilakila va namu ngatoa ta pristi etoa laghe sessaila ta Iesu poli taumattu ngakapa atoa laghe maamasiala Iesu, liuna avalua o me laghe maeainie sio tale liu niaisakei.

¹¹ Namuu ta pristi etoa laghe suusulungi taumattu tani ue sae ta Paelat va erau mene tau velu Iesu, ta la ghanna va etau velu Barabas.

¹² Me Paelat ghe mene kolomilala va, “Sa ateva am anna va agheleia ta lo ateva am ue va kapuira kingi ia aJiu etoa?”

¹³ Laghe ovaova atingina tani ue sae va, “Uavukalaie sae tale aikotoo!”

¹⁴ Paelat ghe kolomilala va, “Poli sa? Sa ateva voto sesa ghe gheleila?”

Me laghe mene ovaova anamuu tee lao sio tani ue va, “Avukalaie saela tale aikotoo!”

¹⁵ Poli Paelat ghe aanna tani ghelei emasimasi taumattu ngatoa, liuna avalua o me ghe tau vella Barabas, me ghe taula Iesu ta soldia ngatoa, me laghe uetaiela mua me ghe vira mene tauela va la ghavukalaie sae tale aikotoo.

*Soldia ngatoa laghe auliaa teela Iesu
tale inangari*

(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

¹⁶ Soldia ngatoa laghe ssoaala Iesu tale tan-ganuenta Gavana ngateva, la kolokoloa va Praetorium ateva, me laghe kolo aitauala soldia ngatoa me laghe mae akapa sio.

¹⁷ Laghe asaia aiaasae ateva ghueghuenna ia ta Iesu me laghe navitaala kou nguru eteva tale uasa ateva rorroana ia, me laghe atokaie saela ta uruna Iesu.

¹⁸ Me laghe uue etana va, “Ei, kapuira kingi eteva aJiu etoa!”

¹⁹ Me laghe parula uruna ateva tale ai eteae, me laghe kanusuiela, me kateva kateva etaira ghe suusuuiiaa ta liue kkena Iesu tani tau lao ninamu ngateae etana.

²⁰ Laghe ruu ekapala tani attara ta Iesu, me laghe ghaa vella aiaasae ateva ghueghuenna ia laghe asae tau lao sio etana, me laghe asae taula ghinnanina, me laghe ghaaie lao sio tani laa avukalaie sae tale aikotoo.

Laghe avukala saela Iesu tale aikotoo
(*Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27*)

²¹ Saemon atala nge Saerini ia, natuna ta Aleksanda me Rufus, ghe rekata mae sio me ghe aloanna tani kupi sso, me soldia ngatoa laghe aeala me laghe sungiela va esau aikotoo ateva unna ia Iesu.

²² Laghe ghaala Iesu me laghe laoinie sio tale voto ateva ararina atae ta Golgota, malloeana va “Voto ateva arova Riu uru taumattu ngateva”.

²³ Laghe tau lao sio uaeni laghe kaai teela murr ta Iesu, me ghe tam aloannala tani ropi.

²⁴ Me laghe avukala saela Iesu tale aikotoo, me laghe tiuaala tani anamisi tani aikoita ghinnanina.

²⁵ Ta 9 kilok elue talau* laghe avukala saela Iesu tale aikotoo.

²⁶ Me laghe pitila inangari me laghe avukala tee saela. Laghe pitila laghe uela va, “Ierai oia kapuira Kingi ia ajiu etoa.”

²⁷⁻²⁸ Laghe avukala tee saela taita alua lalu ghe aaiuvii me lalu ghe ghaaghaa peiira taumattu ngatoa, kateva ta pai muenna ativilau, me kateva ta pai uaise ativilau.†

²⁹ Taumattu ngatoa laghe kasukasu tapaa salana laghe aauliaa teeia inangari karika masina. Laghe samasama ringaringa me laghe

15:21: Rom 16:13. **15:24:** Sams 22:18. * **15:25:** 9 kilok elue talau Tale inangari nge Grik, aiaakotonna ateva aoa. **15:27-28:** Ais 53:12. † **15:27-28:** Kasina uru ngai laghe pitila, laghe uela va, ²⁸ Inangari tale Uru ngai Manga ateva laghe pitila ange lutu ekoronala va, “Laghe ioi teeiela va, ie tee sesa taumattu ia.” (Luk 22:37) **15:29:** Sams 22:7; 109:25; Mak 14:58.

uela va, “Ei! Io oia ughe uela va urooro tani rruiti ale manga ateva me umene atulua ta kotolu nonga nau,

³⁰ erooro va ghaine uasaangio me ukkure vulu sio aikotoo ateva?”

³¹ Namu ngatoa ta pristi etoa me tau ngai aapasunga ngatoa tale inangari nipaopao laghe aamammarasaia tani ue elome etaira va, “Ghe asaangi katoa, me karika erooro tani asaangia!

³² Arova Mesaea ia, kapuira kingi ia aIsraeli etoa, ghaine etani kkure vulu sio aikotoo ateva, me aue ita aiesoaa etana nau ita tara.” Tau niainao me tau niaiuvii tee alua, lalu ghe aauliaa teeia inangari.

Iesu ghe matela

(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

³³ Tale pai ngelo sinaka ativilau‡ me saurrom ateva ghe mae sio, ghe akoula kosa ateva ghe roola kotolu aoa.

³⁴ Me ta 3 kilok elo alai§ Iesu ghe sama anamungailiila me ghe uela va, “*Eloi, Eloi, lama sabaktani?*” (malloeanina va, “Kapughu Goto ateva, Kapughu Goto ateva, vaalua me angu tau velueghila?”)

³⁵ Nau katoa taumattu laghe tiitingina akalakalangina laghe nongola isaa o inangari, laghe uela va, “Am nongola, ekolokolo Elaija.”

³⁶ Me kateva taumattu ghe iloula tani laa asuu tuku spans ateva tale uaeni kaakaalina, me ghe

‡ **15:33:** *pai ngelo sinaka ativilau* Tale inangari nge Grik, *ghaonomina* (6) ateva aoa. **15:34:** Sams 22:1. § **15:34:** 3 kilok elo alai Tale inangari nge Grik, *aiaaghasio* (9) ateva aoa. **15:36:** Sams 69:21.

apasapasaiela tale ai eteae, me ghe taue saela va Iesu ghe mmua. Ghe uela va, “Ita toitoi mua, me ita tara va kotiva Elaija esio me eghaa velue sio.”

³⁷ Me Iesu ghe ovaova anamungailiila, me inoane ghe kapala.

³⁸ Kalio atiulu ghe vuuvukala tale ale manga ateva ghe tarrila elome, ghe tiuaala epona me ghe laa sio ruu euu.

³⁹ Me nau lo ateva tau ngai uvii eaitoiaa kateva ai (100) tau ngai uvii, ghe tiitingina emua ta Iesu, ghe nongola Iesu ghe samala, me ghe tarala vaalua ghe matela, soldia ngateva ghe uela va, “Koronnaaili taumattu ngateva oia Natuna ia God!”

⁴⁰ Katoa tana vause laghe tiitingina amasau me laghe taatara. Elome etaira Meri aMakdala ia, Salome, me Meri kinairarue ia Jeimis ghauna me Joses.

⁴¹ Nau Iesu ghe tokatoka eGalilii, ila o vause atoa laghe aaimuli teeia me laghe saasausia, me mene oroi katoa vause laghe mae aitauaa teeie sio eJerusalem.

*Laghe alokoila Iesu tale lienga
niaikkaia ngateae*

(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁴² Nau ghe elo alaila ta nau niaimonomosia ngateva, lo ateva nau emuli ia ta nau manga ateva,

⁴³ Josep, tanguenua tale masaliki taatara atea eArimatia, namuu ia ta Kansolo atoa, me ie tee ghe toitoi ararimangalina ateva God, karika ghe

moiela tani sso tara Paelat. Ghe loola Iesu tani laa kaieinia.

⁴⁴ Paelat ghe soghila tani nongo va gharovaeaata ta ghe matela, me ghe kolola namu ngateva ta soldia ngatoa, me ghe kolomiela va, “Ange matela?”

⁴⁵ Nau namu ngateva ghe uela va ange matela, Paelat ghe uela va Josep erooroo tani ghaa Iesu.

⁴⁶ Josep ghe polila masi kalio atiulu usousoana ia, ghe ghaa velu siola Iesu tale aikotoo. Me ghe sumuela, me ghe laoainie sio tani alokoia tale lienga niaikkaia ngateae laghe kaie ssola elome tale vallae. Ghe atakirila atu eteva tani atingina runga liu eteva.

⁴⁷ Me Meri aMakdala ia me Meri kinna ia Josep lalu ghe tarala nongina laghe alokoieia.

16

Iesu ghe totula tale nimate

(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Nau eteva nau manga ateva ghe kapala, Meri aMakdala ia, Salome me Meri kinna ia Jeimis, laghe polila oeli masi ngusungusuaane tani laa rariaa ta vilikina Iesu.

² Elue talaua poopooa tale aitiutiutu eteva nau, laghe lao sio tale lienga niaikkaia ngateae nau sinaka ateva ang ghe saela.

³ Laghe kasu aaikolomi va, “See aue eatakiri velu atu eteva tale paa lienga atea?”

⁴ Vara laghe taatarala, me laghe tarala va karika teva atu tale paa lienga niaikkaia ngateae, me atu eteva namungaili ia ang ghe toka ppae lao sio.

⁵ Laghe kupi ssola tale paa lienga niaikkaia ngateae, me laghe tarala aliki taita ateva ghe tokatoka tale pai muenna ativilau, ghe aasae ghinna usousoana, me laghe matautula.

⁶ Aliko taita ateva ghe uela etaira va, “Am rau mene matautu. Am paepae Iesu aNasareti ia, ia o ghe matela tale aikotoo. Ange totula, karika ia oia. Am tarala voto ateva laghe alokoiela etana.

⁷ Am laa auliaa ta kapuna disaepolo atoa, me Pita tee, va Iesu ange muemue lao sio eGalilii. Aue am sio taraia okae, nongina ghe auliaala etaimim.”

⁸ Gharovaeaata ta laghe kupi velu ghoala, me laghe kasu vulila paa lienga niaikkaia ngateae, me laghe iloula. Kovaira ghe tallula, me laghe reterete. Karika laghe aippooaa, ta laghe maa-matautu.

*Iesu ghe aotuotula ta Meri aMakdala ia
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)*

⁹* *Nau Iesu ghe totula elue talaua poopooa, tale aitiutiu eteva nau, ghe aotuotue akasinala ta Meri aMakdala ia, ia, ia o Iesu ghe ghaa vella raroai ghaitu (7) etana.*

¹⁰ *Vause ateva o ghe lao sio ghe auliaala ta lo atoa laghe tokatoka tee Iesu, me laghe aale amate teeia.*

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28. * **16:9:** Llo akasina alua tani vuku pokane laghe piti ekasinala ta nimaira, karika urooro tani tara Mak 16:9-20. Oro katoa tau ngalomasaanga la aikaaiaa va karika Mak ghe pitiela. Katoa tani taumattu laghe nim tara ssola tale mene kasina kiuki elome tale Uru ngai Manga ateva me laghe nim piti mae sio ta vuku eteva ta Mak.

¹¹ Me nau laghe nongola Meri ghe uela va Iesu ang ghe sakesakela, me ia ghe taraiela, karika laghe aiesoala.

*Iesu ghe aotuotula ta mene ghalua disaepolo
(Luk 24:13-35)*

¹² Emulina ghe mene aotuotula ta ghalua kapuna disaepolo lalu ghe kasukasu elaolao tale salana atikirighi, me taataraane ghe isaa ppaela.

¹³ Lalu ghe kiri lao sio ta mene katoa kapuna disaepolo tani auliaa, me karika laghe aiesoala.

Iesu ghe mene aotuotula ta kasangaulu kateva disaepolo

(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Apos 1:6-8)

¹⁴ Emulina ghe mene aotuotula ta kasangaulu kateva (11) kapuna disaepolo, nau laghe namanama. Karika ghe masimasieinilala poli karika laghe aiesoainia me urunguitaniira korokoronganaaili, ta poli karika laghe aiesoaa lo atoa laghe auliaa va Iesu ange totula.

¹⁵ Me ghe uela etaira va, “Am lao tale kosa akapa ateva, me am laa ppooaa masi kiukiu tale taumattu ngakapa atoa.

¹⁶ Lo ateva taumattu aue eaiesoaa me la ghasuua, aue esaanga. Lo ateva karika eaiesoaa aue eaisakei me eghaa nimmarikana.

¹⁷ Lo atoa la ghaiesoaa aue la ghelei niaima-tootoongana: Tale ararighi eteae aue la ghaa velu raroai etoa, me aue la ghaippooaa tale oroieili asease nisama.

18 Aue la poso katu ngatoa ta nimaira. Arova la ropi righi manu sesaaili, karika la rooroo tani mate. Aue la poso tau sessa atoa me tau sessa atoa aue la masina.”

*Iesu ghe saela epona liu
(Luk 24:50-53; Apos 1:9-11)*

19 Emuli nau Vau eteva Iesu ghe ruula tani aippooaa teeila, God ghe ghaaiela, me ghe saela epona liu, me ghe tokala tale pai muenna ativilau ta God.

20 Disaepolo atoa laghe lao sio tani ppoaa ngakapa see. Vau Palepale ghe uungu eitaaua teeila tani ghelei aiematootoongana atoa tani asarasarakana inangariira.

16:18: Luk 10:19; Apos 28:3-6.

16:19: Apos 1:9-11; 2:33-34.

16:20: Apos 14:3; Hib 2:3-4.

Mussau-Emira Bible
Portions of the Holy Bible in the Mussau-Emira
Language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Mussau-Emira
long Niugini

copyright © 2006, 2008, 2013, 2016, 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mussau-Emira

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

9cad943-c245-5983-a663-5b2655bf0449